

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser och
jordbruksvetenskap

Vildsvin, en framtida resurs?

- Ett underlag för vidare kompetensutveckling i hanteringen av den svenska vildsvinsstammen

Wild boar, a future resource?

- A study for further capacity building in the management of the Swedish wild boar population

Gustaf Karlsson

Vildsvin, en framtida resurs?

- Ett underlag för vidare kompetensutveckling i hanteringen av den svenska vildsvinsstammen

Wild boar, a future resource?

- A study for further capacity building in the management of the Swedish wild boar population

Gustaf Karlsson

Handledare: Ann-Kristin Ekman, Sveriges lantbruksuniversitet
Institutionen för stad och land

Examinator: Kjell Hansen, Sveriges lantbruksuniversitet
Institutionen för stad och land

Omfattning: 30 hp

Nivå: Avancerad nivå, A1E

Kurstitel: Självständigt arbete i landsbygdsutveckling

Kurskod: EX0757

Program/Utbildning: Agronomprogrammet - landsbygdsutveckling

Utgivningsort: Uppsala

Publiceringsår: 2014

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: vildsvin, kompetensutveckling, resurs och samverkan

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land

Sammanfattning

Den svenska vildsvinsstammen har under de senaste 20 åren växt på ett explosionsartat vis, vilket inneburit stora utmaningar för många aktörer på landsbygden. Brist på kunskap inom vildsvinsförvaltningen har medfört att vildsvinsskador i vissa regioner av landet varit stora, vilket lett till konflikter mellan berörda aktörer. Idag finns dock stora kunskaper efter att människor på många platser levt med vildsvin under lång tid.

Den här studien utgår från intervjuer med aktörer på lokal nivå i området runt Järna, Södertälje kommun, som är ett av kärnområdena för den svenska vildsvinsstammen. Materialet i studien utgår således från erfarenheter och kunskaper om vildsvin sedan mer än 30 år tillbaka. Syftet med studien är att med utgångspunkt från dessa kunskaper och erfarenheter ta fram ett underlag för vidare kompetensutveckling inom vildsvinsfrågan. Den tidigare forskningen visar att vildsvinsskador kan bli väldigt kostsamma samtidigt som samverkan är av yttersta vikt för att kontrollera vildsvinsstammen.

Intervjuerna visar att uppfattningarna om vildsvin skiljer sig stort, främst mellan jägare och lantbrukare, där även de största intressekonflikterna finns. Allmänheten däremot visar ofta rädsla för vildsvin, en rädsla som kan jämföras med den till stora rovdjur. Vildsvinen skildras idag ofta som skadedjur inom media, vilket bidragit till att många idag har en negativ inställning till djuren. För att förändra synen och de symboliska värden som kopplas till vildsvin har media en viktig roll. Informanterna vittnar också om att efterfrågan på vildsvinsskött ökar, men att det fortfarande är en liten del av vildsvinssköttet som når marknaden.

Kunskapsbehov finns än idag på många platser och informanterna inom studien menar att det främst är jägare och lantbrukare som behöver kun-

skap, men även politiker och myndigheter. Resultatet av den här studien visar att kunskap och samverkan är två väsentliga delar för att i framtiden kunna nyttja vildsvinen som en resurs på landsbygden.

Abstract

During the last 20 years the Swedish wild boar population have been growing in an explosive manner, resulting in big challenges for people in the countryside. In some regions the lack of knowledge for wild boar management have brought with it lots of wild boar damages, which have led to a lot of conflicts between concerned actors. Since people have been living with wild boar for some years now, there is great knowledge in some regions today.

This thesis is based upon interviews with actors in the area around Järna, in Södertälje kommun, which is a core area for todays re-established wild boar population. The study is thereby based upon knowledge and experiences for more than 30 years back. The purpose of this study is to produce a material for further capacity building in managing the wild boar population. As previous studies have shown wild boar damages can be very expensive and stresses the importance of cooperation for controlling the wild boar population.

The interviews show that there is a big difference in the perceptions of the concerned actors, mainly among farmers and hunters, which also are the actors where the greatest conflict exists. Fear of wild boar is common among the multitude of people and in most cases can be compared with fear for big predators. In media wild boars are often portrayed as pests, which have led to a negative attitude among many people. Media has a very important part for changing these attitudes as well as the symbolic values toward wild boars. The demand for wild boar meat is rising, but still only a small part of the total amount of meat reaches the markets.

In some places there is still a need for more knowledge and the interviews show that farmers and hunters are those actors in most need, but also politicians and authorities is in need for knowledge. The results show that knowledge and co-operation is two important parts for controlling and using wild boars as a resource in the future.

Innehållsförteckning

1	INLEDNING	1
	SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	3
	METOD	4
	TIDIGARE FORSKNING	8
2	BAKGRUND	12
	<i>Förebyggande åtgärder</i>	15
	JAKT	16
	SAMVERKAN	17
	FÖRSÄLJNING AV VILDSVINSKÖTT	19
	INTRESSEORGANISATIONER	20
3	RESULTAT FRÅN INTERVJUER	21
	VILDSVIN IDAG	21
	<i>"Ett spännande vilt på rätt ställe"</i>	21
	<i>"Jag vart så jävla förbannad på ...."</i>	23
	<i>"... dom bara skratta ju åt oss"</i>	25
	<i>"Här irriterar ju grabbarna va"</i>	26
	<i>Sammanfattning</i>	28
	JAKT	29
	<i>"Anfall är bästa försvar"</i>	29
	<i>"Förut var man ju rädd att bli beskjuten av grannlaget..."</i>	31
	<i>"Jaga rätt"</i>	32
	<i>"Inte bara bly"</i>	33
	<i>"Åtla är en sak"</i>	36
	<i>Sammanfattning</i>	37
	VILDSVINSKÖTT & MARKNAD	38
	<i>Ökad efterfrågan</i>	38
	<i>"Men det handlar om etik och respekt för viltet"</i>	41
	<i>"Skadedjuret blir skrovsmål"</i>	42
	<i>Sammanfattning</i>	43
	KOMPETENSUTVECKLING	43
	<i>"Allt som de kunde förstöra, förstörde de ju"</i>	43
	<i>"Ingen kunskapsbrist längre"</i>	45
	<i>Sammanfattning</i>	47
4	AVSLUTANDE DISKUSSION	49
	SLUTORD	54
5	KÄLLOR OCH LITTERATUR	
	<i>Bilaga 1 - Intervjuer</i>	

1 Inledning

Sveriges riksdag beslutade 1987 att vildsvin återigen skulle ingå i den Svenska faunan. Det är ett beslut som varit och än idag är väldigt omdiskuterat och som förändrat förutsättningarna för många människor på landsbygden. För vissa har det inneburit ett mervärde, samtidigt som det för andra haft negativ inverkan. En sak är säker och det är att åsikterna fortfarande går isär i frågan och den är kanske mer aktuell än någonsin. Vildsvinens återetablering har ställt stora krav på kunskap för att kunna kontrollera och hantera vildsvinsstammen på ett effektivt vis. Kunskaper som i ett initialt skede inte fanns eftersom vildsvinen inte hade funnits frilevande inom den svenska faunan sedan lång tid tillbaka.

Den svenska vildsvinsstammen har sedan 1987 ökat explosionsartat och fortsätter ständigt att växa, genom såväl geografiskt nya etableringar som tätare populationer. Idag har vildsvinen etablerat sig över stora delar av Mellansverige och söderut samtidigt som spridningen norrut ständigt pågår (Naturvårdsverket 2010:13). Stora kunskaper har idag byggts upp på platser runtom i landet där djuren varit etablerade under en längre tid, befintlig kunskap måste dock göras tillgänglig för fler, vilket den här studien syftar till att bidra med.

På uppdrag av länsstyrelsen i Stockholms län söker jag i den här studien efter kunskaper och erfarenheter som kan ligga till grund för vidare kompetensutveckling inom länet. Idag finns en utbredd stam av vildsvin över hela Stockholms län och under 2010 presenterade länsstyrelsen en egen förvaltningsplan för länet. Den grundas på naturvårdsverkets nationella förvaltningsplan från 2010. Stockholms län har i sin förvaltningsplan tagit fram följande kortsiktiga mål: *”Att skadebilden på jordbruksmark och andra areella näringar begränsas genom lokala förvaltningsåtgärder”* samt *”Att kunskap och samverkan bland jägare, markägare, lantbrukare samt övriga intressenter ökar”* (Länsstyrelsen 2011:3).

Vildsvinens reproduktionstakt är mycket hög och under optimala förhållanden kan två till tre kullar födas under ett år¹. Detta ställer höga krav på en fungerande förvaltning för att kunna kontrollera vildvinsstammen. I sitt naturliga fodersök åstadkommer vildsvinen skador på framförallt jordbruksmark, men även på skogsmark och allmänna platser såsom idrottsanläggningar, golfbanor och privata trädgårdar. De orsakar också problem i trafiken med ett ökat antal olyckor som följd (Naturvårdsverket 2010:13). Att vildsvinen orsakar skador måste dock vägas mot positiva sidor som ökade inkomster genom jakt, ett högklassigt viltkött året runt samt ett intressant tillskott inom den Svenska faunan.

Intressekonflikterna i vildsvinsfrågan är många, bland annat mellan jägare och lantbrukare. För jägarna utgör vildsvinen ett intressant och värdefullt tillskott för jakten samtidigt som lantbrukarna främst ser ökad risk för skador på jordbruksmarken. Allmänhetens inställning skiljer sig åt, men många vittnar om att det finns rädsla förenat med vildsvinen. Media har tidigare

---

¹ För mer information om vildsvin se Svenska Jägareförbundets hemsida. (www.jagareforbundet.se)

haft en förmåga att framställa vildsvinen i negativ dager, vilket många anser måste förändras för att acceptansen ska kunna öka, även om det blivit bättre. Det förekommer dock fortfarande rubriker på artiklar som den i Dagens Nyheters lördags del den 9 november där rubriken löd: *"Mat och dryck: Skadedjuret blir skrovsmål. Restaurang Djuret lagar grymt gott av vildsvin"*. Vildsvinsköttet har många gånger också svårt att nå marknaden av olika anledningar och stannar istället ofta i jägarens frys (Karlsson & Wretling-Clarín 2013:13).

Tidigare studier tyder på att samverkan mellan inblandade aktörer är en viktig del för att lyckas hantera vildsvinsstammen. Att anpassa vildsvinsstammen efter lokala förutsättningar ses som ett villkor för att lyckas nyttja de positiva effekterna och samtidigt begränsa de negativa.

Den här studien är fokuserad till att undersöka vilka kunskaper och erfarenheter aktörer i området runt Järna, Södertälje kommun inom Stockholms län byggt upp. Kunskaper som senare ska kunna användas för att höja kompetensnivån runtom i länet. Genom större kunskaper och effektivare hantering av vildsvinen kan större mervärden utvinnas, vilket senare kan medföra att fler ser vildsvinen som en resurs, istället för ett problem.

Syfte och frågeställning

Huvudsyftet med denna studie är att ta fram ett underlag för vidare kompetensutveckling av aktörer på lokal nivå om vildsvin i Stockholms län.

I studien kommer jag att undersöka marknaden för och efterfrågan på vildsvinskött. Men min ambition är framförallt, inte minst med tanke på avsaknaden av samhällsvetenskaplig forskning om vildsvin, att söka förståelse kring jägarnas och lantbrukarnas föreställningar, idéer och kunskaper om

vildsvin. Eftersom vildsvinen, som en relativt ny art i den svenska faunan, förekommer i många olika kulturella sammanhang på landsbygden är min ambition också att försöka undersöka hur olika erfarenheter kan spela in i kompetensutveckling i dessa olika sammanhang.

För att uppnå syftet utgår studien från följande frågeställningar:

- Vilken uppfattning har utvalda aktörer om vildsvin och hur uppfattar de allmänhetens inställning till vildsvin?
- Hur fungerar förvaltningen av vildsvin enligt de olika aktörerna samt vilka är de viktigaste kunskaperna och erfarenheterna som de samlat på sig?
- Vad gör jägarna med vildsvinsköttet? Hur kan värdet på vildsvinskött höjas och vad bör göras för att få ut mer kött på marknaden?
- Hur kan kompetensnivån höjas och vilka aktörer är det främst som behöver mer kunskap?

Metod

I den här studien är det erfarenheter, kunskaper och uppfattningar om vildsvin bland aktörer på lokal nivå som ligger i fokus. För att dessa perspektiv ska kunna synliggöras på bästa vis har jag i studien använt mig av kvalitativa forskningsintervjuer (Kvale & Brinkman2009: 39f). I studien är min vilja att förstå vildsvinens inverkan i aktörernas liv och beskriva hur de själva uppfattar verkligheten utifrån sin situation, därför har jag valt en fenomenologisk metod. Inom den fenomenologiska metoden är utgångspunkten och antagandet: ”att den relevanta verkligheten är vad människor uppfattar att den är” (Kvale & Brinkman2009:42).

Intervjuerna har delats in efter olika teman och är till formen halvstrukturerade, vilket innebär att vissa fasta frågor funnits inom varje tema. I övrigt

har intervjupersonerna fått beskriva verkligheten som de själva upplever den (Kvale & Brinkman 2009:41ff), vilket har bidragit till bra flyt i intervjuerna. Denna metod uppfattar jag ha lett fram till många intressanta diskussioner som varit värdefulla vid analysen av materialet.

I jämförelse med en positivistisk studie är en av svårigheterna med en kvalitativ studie att säkerställa samma svar vid upprepade studier. Den kvalitativa metoden innefattar istället mer reflektion i tolkningen av insamlat material.

Urvalet av informanter har gjorts med avsikt att fånga upp en så bred kompetens som möjligt inom området, där olika intressen och inställningar i frågan föreligger. Ett grundkriterium för intervjupersonerna har varit tidigare erfarenheter av vildsvin. Givna aktörer för intervjuerna har varit lantbrukare, markägare, jordbruksarrendatorer och jägare. Av respekt för informanterna har jag valt att anonymisera deras namn i arbetet.

Totalt genomfördes 10 intervjuer varav en intervju skedde med 2 informanter samtidigt. Fyra lantbrukare intervjuades, varav tre av dessa var jägare med varierande intresse och intensitet i jakten. Två jägare har intervjuats, varav den ena även är lantbrukare men identifierar sig i studien som jägare. En kommunal viltvårdare samt ansvarig vid en lokal trädgårdsskola finns också bland informanterna. För att undersöka marknaden för vildsvinskött har ansvariga vid tre vilthanteringsanläggningar² intervjuats. En lantbrukare som inte ville ställa upp på en fullskalig intervju har också gett samtycke till att använda den information som kom fram under ett kortare telefonsamtal.

---

² Vilthanteringsanläggning är ett slakteri godkänt av livsmedelsverket för att hantera vilt, vilket även möjliggör vidare försäljning inom hela EU.

Att kategorisera informanterna har varit problematiskt i studien eftersom många av informanterna passar in i flera kategorier. Vissa identifierar sig såväl som lantbrukare och jägare medan andra enbart ser sig som jägare eller lantbrukare. Detta kan ses som en vinst för arbetet eftersom jag i ett tidigt skede kunnat urskilja hur informanterna identifierar sig själva. Det har senare också varit till stor nytta för analysen och kan absolut ses som en fördel med kvalitativ metod, till skillnad från exempelvis en enkätstudie.

Intervjuerna har genomförts dels i fält men även via telefon, då det av olika anledningar inte varit möjligt att genomföra alla i fält. Utöver det empiriska materialet från intervjuer och observationer har relevant material samlats in från såväl internet och media som tryckta publikationer. I tidigare forskning med anknytning till ämnet har också värdefull information och teoretiska perspektiv hämtats.

Under intervjuerna har de forskningsetiska riktlinjer som vetenskapsrådet tagit fram följts, dessa innefattar att: informera om forskningens syfte (informationskravet), deltagarna själva bestämmer över sin medverkan (samtyckeskravet), de uppgifter som gäller de deltagande hålls konfidentiella (konfidentialitetskravet) samt att de uppgifter som samlats in enbart används vid forskningsändamål (nyttjandekravet) (Teorell & Svenson 2007:21f). Med hänsyn till de medverkande har reflektioner över konsekvenser studien kan få i ett senare skede gjorts under hela processen.

Samtliga av informanterna i studien är män. I urvalsprocessen av informanter har ingen vikt fästs vid kön eller etnicitet, utan istället till tidigare erfarenheter och kunskaper om vildsvin. Urvalet av informanter har dels skett genom kontakter från länsstyrelsen i Stockholms län men även via kontakt

med olika intresseorganisationer. En form av snöbollsurval har också förekommit då informanter under intervjuer tipsat om andra aktörer (Teorell & Svenson 2007:86f).

Studien syftar inte till någon större undersökning med mätbara resultat utan är kvalitativt riktad med resonerande utgångspunkt i de olika aktörernas erfarenheter, kunskaper och upplevelser. Den ska således inte heller ses som en utvärdering av vildsvinsförvaltningen, utan som en undersökning och kartläggning över viktiga kunskaper om vildsvin. I ett tidigt skede av studien var tanken att undersöka vilka kunskaper aktörerna i Järnaområdet efterfrågade. Redan under den första intervjun insåg jag dock att efterfrågan på kunskap i området inte var särskilt stor, även om flera informanter påpekade att man aldrig blir fullärd. Därför valde jag istället att rikta studien mer mot de kunskaper som finns i området för att kunna förmedla dem vidare till andra platser. I ett tidigt skede var också tanken att göra flera intervjuer med restauranger och butiker angående marknaden för vildsvinskött. Då jordbruksverket under december 2013 presenterade sin rapport ”Från skog till krog” om marknaden för vildsvinskött valde jag istället att fokusera mer på övriga delar. Ingen av informanterna har nämnt problem i trafiken och därför har jag valt att inte fästa något fokus vid detta.

Fältarbetet inom studien har efter diskussion med Länsstyrelsen i Stockholms län avgränsats geografiskt till området runt Järna inom Södertälje kommun. Regionen har sedan återetableringen under slutet av 1970-talet varit ett kärnområde för vildsvin. Berörda aktörer i området har under åren byggt upp stora kunskaper och erfarenheter om vildsvin, efter att ha ställts inför olika utmaningar under lång tid. Södertälje kommun har också utarbetat effektiva metoder för att hantera vildsvin inom tätbebyggt område. Inom

området finns också ett aktivt jordbruk med såväl stora som små markägare och jordbruksarrendatorer samt jakt med kommersiella inslag.

Tidigare forskning

Den samhällsvetenskapliga forskningen om vildsvin är mager, men kan ofta jämföras med forskning på annat vilt. Inom den naturvetenskapliga forskningen finns däremot ett bredare utbud av studier. Levnadssätt och förökningstakt är områden forskare studerat, på senare år har också mycket fokus fästs vid kostnader för vildsvinsskador.

Jordbruksverket har i en rapport från 2010 uppskattat totalkostnaden för skador i Södermanlands län till 17 300 000 under år 2009. I rapporten slås det fast att mjölkgårdar i Södermanlands län hade större kostnader och skador på grund av vildsvin än växtodlingsgårdar. De kunde även se att små gårdar hade större skördeförfluster och totalkostnader i jämförelse med större gårdar (Karlsson & Wretling-Clarín 2010:14ff). Det konstaterades också att arrendatorer i jämförelse med markägare, i högre utsträckning fick skador och ekonomiska följder på grund av vildsvinen (Karlsson & Wretling-Clarín 2010:48ff). I en studie från SLU uppskattas också kostnaderna för vildsvinsskador. I studien undersöks skador på havre, vete och vårvete inom fem av LRF's regioner: Skåne, Sydost (Kronobergs, Kalmar och Blekinge län), Jönköping, Södermanland och Mälardalen (Västmanlands, Uppsala och Stockholms län). Beräkningarna från den studien visar att värdet på skadorna kan vara upp till så mycket som 840 kr per hektar inom de berörda regionerna. De beräknade också att var femte lantbrukare hade skador på den totala havre- och veteskörden som uppgick till 18%, vilket innebär ca 2300 kr per hektar. I studien skickades även en brevundersökning ut för att undersöka skadenivåerna för hela gårdar. Vissa gårdar drabbas hårdare

än andra, men genomsnittligt visade resultatet en kostnad per år på ca 95 446 kr per lantbrukare (Schön 2013).

I en annan studie från SLU har uppfattningarna om vildsvin undersökts i tidningen Dagens Nyheter. Studien utgår från 74 artiklar mellan åren 2003-2012. Resultatet visar en klar ökning i antalet artiklar och samtidigt visas att allmänheten utvecklat en mer negativ attityd till vildsvin under åren (Månsson 2013).

Inom den samhällsvetenskapliga forskningen är studier direkt kopplade till vildsvin få, det finns dock forskning på övrigt vilt att jämföra med. I en studie har Ann-Kristin Ekman (1983) beskrivit olika symbolvärden som kan tillskrivas jakten, framförallt älgjakten. Hon urskiljer i studien två olika nivåer, en praktisk/ekonomisk nivå där allt det rutinarbete som krävs för jakten genomförs och synen på köttet som en ekonomisk resurs. Det finns också en rituell/symbolisk nivå. I ritualen ingår en stark struktur runt organiserandet av jakten och hon menar att ritualen kan delas in i två delar. I den ena delen har jakten till uppgift att ena männen trots skilda bakgrunder och inställningar och i den andra att överbrygga konflikter och motsättningar. I studien pekar Ekman på hornens och köttets symbolvärde och menar att dessa är kulturellt betingade och därför kan sakna mening hos andra än jägare. Älgeköttet räknas som finmat, vilket det bjuds på vid besök eller middagsbjudningar. Köttet hålls utanför den egentliga penningekonomin och värderas istället högt som gåva (Ekman 1983). De symboliska värdena runt älgen kan jämföras med vildsvinens, som idag ofta är negativa.

Förvaltningen av stora rovdjur uppvisar också likheter med vildsvinsförvaltningen. Annelie Sjölander-Lindqvist (2008) skriver att politiska beslut ofta påverkar människors liv på lokal nivå, såväl inom det sociala livet som

i föreställningen av och i nyttjandet av naturen. Det hänger även ihop med minnet av gamla tider och tron på framtiden. I sitt exempel tar hon upp vargen och det faktum att vissa ser den som en naturlig del av faunan, samtidigt som andra ser den som ett problem (Sjölander-Lindqvist 2008). Samma tendenser finns inom vildsvinsfrågan. Det är många kanske framförallt bland allmänheten, som är rädda för att vistas i skog och mark idag på grund av rädsla för vildsvin, vilket kan jämföras även med varg. De ställer till stora problem för lantbrukare som inte längre kan nyttja sin mark på samma sätt som tidigare, vilket bland annat kan tvinga dem att odla andra grödor. Samtidigt finns det många som tycker att vildsvinen är en intressant art som bör tillhöra den svenska faunan återigen och att de tillför mervärden på olika plan. Vildsvinen har således kraften att påverka minnet och föreställningen av människors egen plats och identitet.

Vissa ser landsbygden som en viktig plats där gamla traditioner lever och förs vidare i de sociala sammanhangen. Andra ser dock inte värdet i landsbygden på det viset, utan istället som en plats för olika arters överlevnad (Sjölander-Lindqvist 2008).

I studien menar Sjölander-Lindqvist att problematiken runt den svenska vargstammen egentligen inte är på grund av vargen som art, istället är det människors skilda uppfattningar av sin omgivning som är en av anledningarna till att problem uppstår. Människornas relation till såväl naturen som varandra är en viktig del i förståelsen för hur människor ser på sin egen omgivning. Avslutningsvis förklarar hon hur oupplösligt invävda i varandra människors livsvärldar, vetenskapen och politiken är i den svenska rovdjursdebatten (Sjölander-Lindqvist 2008).

I Lindqvist-Sjölanders fall vargen, men detsamma kan till viss del även sägas om vildsvinen, där berörda aktörer på landsbygden har olika syn på och föreställning av omgivningen och vildsvinens roll. Dessa aktörer lever i olika kulturella sammanhang där uppfattningen av vildsvinen skiljer sig åt. Vildsvinen kan, till skillnad från vargen, betraktas som en främmande fågel som banar väg och öppnar för nya synsätt som i grunden kan rubba på kulturellt betingade föreställningar. Vildsvinen kan därför fungera som en katalysator för konflikter och meningsskiljaktigheter i förvaltningen av vildsvin, både lokalt och i nationella sammanhang.

2 Bakgrund

Viltförvaltning sker i allmänhet för att behålla befintliga bestånd, minska bestånd eller kanske rentav få bestånd att växa. Genom förvaltning ges en försäkring för att även i framtiden kunna ha ett friskt och stabilt bestånd anpassat till de förutsättningar som finns. Förvaltningen har även till uppgift att sammanföra och lösa konflikter mellan aktörer med olika intressen för hanteringen av framtida frågeställningar (Bergström & Danell 2010:209f).

”Att förvalta är att planera för framtiden” (Bergström & Danell 2010:209)

Under år 2010 presenterade naturvårdsverket en nationell förvaltningsplan för vildsvin med syftet att sprida kunskap om levnadssätt, jakt och förebyggande åtgärder för vildsvin. Planen togs fram tillsammans med en referensgrupp med representanter från en mängd olika aktörer och myndigheter. I förvaltningsplanen slås det fast att det inte är möjligt att sätta generella mål för vad som kan anses vara en acceptabel numerär på vildsvinsstammen. Det är de naturliga förutsättningarna som styr och istället förklaras vikten av en adaptiv förvaltning som hela tiden kan anpassas efter situationen.

Slutsatserna i förvaltningsplanen visar att samverkan mellan aktörer på lokal nivå är en avgörande faktor för att lyckas med förvaltningen. Länsstyrelsen bör tillsammans med övriga intresseorganisationer stimulera och stödja samverkan på lokal nivå. Jordbruksarrenden i vildsvinsområden bör redogöra för förebyggande åtgärder, jakträtt och liknande frågor. Jakt bör bedrivas på alla marker där vildsvin finns etablerade. Vid skydds jakt bör särskilda jaktmedel tillåtas för att effektivisera jakten. Möjligheten till förenklad avsättning av vildsvinskött bör också beaktas, främst gällande trikinkontroll (Naturvårdsverket 2010).

Ansvaret för att sprida kunskap och erfarenheter till aktörer på lokal och regional nivå fördelas på berörda intresseorganisationer. Den nationella förvaltningsplanen ska tillsammans med informationsmaterialet *Vildsvinsförvaltning i samverkan* ligga till grund för länsstyrelsens arbete med förvaltningsplaner på regional nivå samt för lokala förvaltningsplaner och samverkan (Naturvårdsverket 2010:43ff).

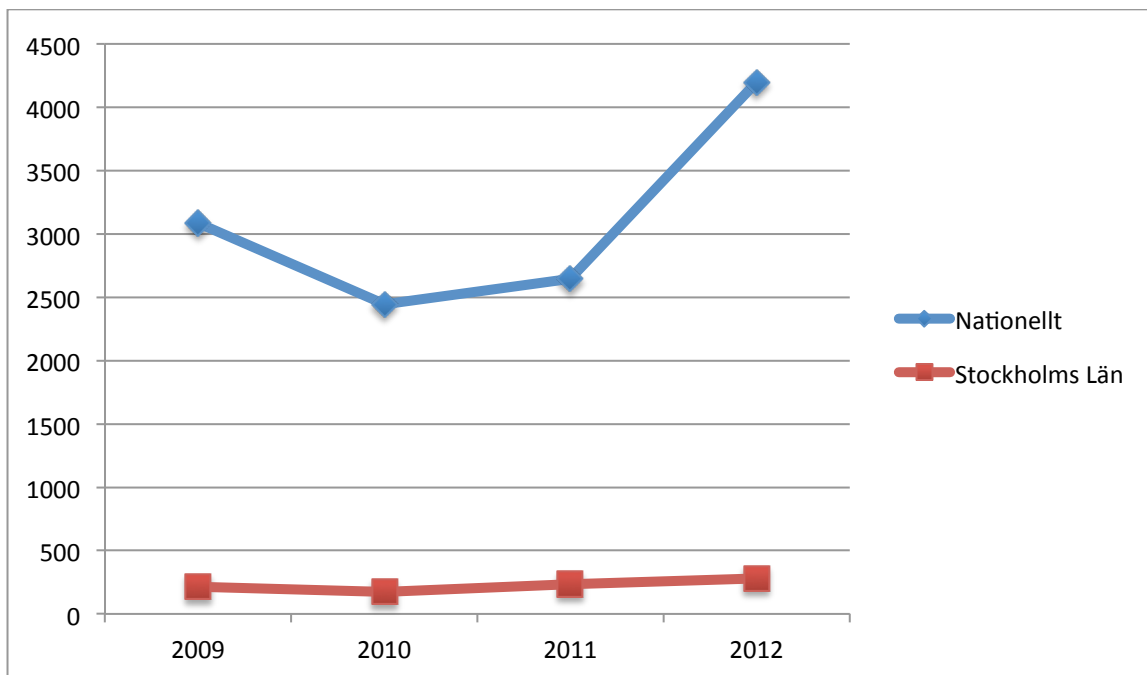
Länsstyrelsen i Stockholms län släppte 2011 en förvaltningsplan för vildsvin inom det egna länet. Den grundas på den nationella förvaltningsplanen med överensstämmande generella mål. Syftet med förvaltningsplanen är att ge vägledning till markägare, jägare, lantbrukare, allmänhet och intresseorganisationer angående förvaltning av vildsvin inom länet. I förvaltningsplanen redogörs att vildsvinsskador bör begränsas till hanterlig nivå genom lokal samverkan. Populationerna av vildsvin bör koncentreras till landsbygds miljö. Utvecklingen av vildsvin i närhet till tätorter bör iakttas med stor vaksamhet för att undvika förekomst av vildsvin inom detaljplanerat område (Länsstyrelsen 2011).

Vildsvinsskador

I sitt naturliga fodersök åstadkommer vildsvin på många håll stora och förödande skador genom att framförallt böka i marken efter växtdelar, insekter och maskar. De betar även av grödor och utsäde samt trampar och tar lega i fälten. Såväl vallar som betesmarker och annan åkermark besöks av vildsvin. Besöken sker under hela året, beroende på gröda. Erfarenhetsmässigt menar viltskadecenter att det verkar som att höstvete, majs och ärtor är de grödor som är mest lockande. Det förekommer dock skador även på oljeväxter, energigrödor och potatis. Att uppskatta kostnaderna för skador som vildsvin åstadkommer är dock svårt (Månsson, Levin, Larsson & Ängsteg 2010). I den nationella förvaltningsplanen (2010) menar naturvårdsverket att:

”I och med att riksdagen beslutat om att vildsvin ska finnas i landets fauna förutsätts det också att vissa skador av vildsvinen måste accepteras” (Naturvårdsverket 2010:38)

En växande vildsvinsstam utgör förutom inom jordbruket även problem i trafiken, med ett ökat antal viltolyckor som följd. I Sverige anmäls ungefär 45 000 viltolyckor varje år, av vilka rådjursolyckorna är vanligast (Viltolycka, nyheter). Andelen olyckor med vildsvin inblandade ökar dock, med en ny toppnotering under 2012 efter att ha sjunkit under 2010 och 2011 från en tidigare toppnotering 2009.

(Statistik från viltolycka.se)

För Stockholms län har andelen vildsvinsolyckor ökat för varje år bortsett från år 2010 då antalet föll till 173. Under 2011 och 2012 följde dock åter nya toppnoteringar, med en topp på 279 olyckor (Viltolycka 2013).

Förebyggande åtgärder

Förebyggande åtgärder för skador på jordbruksmark bygger på kontinuerlig kontroll för att åtgärder snabbt ska kunna tas till. Jakt och skrämning är två metoder som rätt utfört fungerar bra. Enkla åtgärder för att underlätta jakt är att göra skjutgator i åkerkanter och inne på fält. Jaktorn underlättar också för att försäkra sig om såväl säkrare som effektivare jakt. Genom att använda sig av mobila jaktorn kan de också flyttas till de områden där vildsvinen för tillfället uppehåller sig. Genom att anlägga foderplatser och viltåkrar där djuren tillåts uppehålla sig utan störning kan djuren bygga upp en trygghet som till viss mån kan hålla dem från attraktiva grödor. Elstängsel kan också användas. Det är effektivt, men däremot dyrt och kräver under-

håll (Månsson, Levin mfl 2010:13). Vilka förbyggande åtgärder som är effektivast måste anpassas till de lokala förutsättningarna. Naturvårdsverket skriver på sin hemsida:

”Grundprincipen är att skador i första hand ska förebyggas, inte ersättas”
(Naturvårdsverket [Online])

Jakt

Det främsta verktyget för att kunna reglera vildsvinsstammen i Sverige idag är genom jakt (Länsstyrelsen 2011:8). För att få jaga krävs jakträtt på den aktuella marken. Jakträtten tillfaller i lagens mening markägaren eller den som genom avtal tillgodogjort sig jakträtten. Detta kan medföra problem för jordbruksarrendatorer som inte har jakträtt på den mark de arrenderar. Markägare har däremot skyldighet att anpassa viltpopulationerna med hänsyn till såväl allmänna som enskilda intressen (Naturvårdsverket 2010:38).

Jakttiden för vildsvin är i jämförelse med annat vilt förhållandevis lång och sträcker sig för årsungar över hela året. Sugga med kultingar är fredad under hela året och på övriga djur är jakttiden 16 april till 15 februari (Jaktförordningen, SFS 1987:905). Utöver detta får vildsvin som riskerar att orsaka skador på jordbruksmark eller yrkesmässiga trädgårdsodlingar jagas under hela året. Den formen av skydds jakt finns beskriven i 26§ jaktförordningen och bilaga 4 till jaktförordningen (Naturvårdsverket 2010:38). Jakten får ske under dygnets alla timmar och fast belysning får användas vid foderplatser. Vid skydds jakt kan tillstånd till olika hjälpmedel som exempelvis rörlig belysning och mörkersikten ges från länsstyrelsen (Naturvårdsverket 2010:38).

Jakten bedrivs främst i form av drevjakt med hund eller åteljakt. Pyrschjakt³ alt. smygjakt förekommer också. Skydds jakt i fält förekommer främst under sommaren i spannmålsfält. Fällfångst är en alternativ jaktform, men idag finns endast ett begränsat utbud av fällor⁴. En god etik är grunden för all jakt och i jaktlagens 27§ finns beskrivet att: ”*Jakten skall bedrivas så att viltet inte utsätts för onödigt lidande och så att människor och egendom inte utsätts för fara*” (Jaktlagen, SFS 1987:259).

Under 2013 startades en utredning för att se över och modernisera den svenska jaktlagstiftningen. Flera frågor inom detta uppdrag riktar sig tydligt mot vildsvin. Inom arbetet ska bland annat bestämmelser för särskilda hjälpmedel, användningen av åtelkameror och utfodring ses över. Utredningen hanterar också frågor om arrendatorers jakträtt. Utredningen ska vara helt klar under slutet av 2015, men en del förväntas vara klar våren 2014 (Statens offentliga utredningar 2013).

I länsstyrelsen, Stockholms län, förvaltningsplan finns beskrivet att utfodring av vildsvin enbart ska ske med naturliga och icke animaliska produkter. Mängden foder som används ska anpassas så att djurens naturliga beteende inte förändras samt att djurtätheten inte blir för hög (Länsstyrelsen 2011:8).

Samverkan

För en effektiv hantering av vildsvinsfrågor verkar myndigheter och intresseorganisationer eniga om att samverkan är nödvändig. Det kan dock vara svårt att få alla aktörer att dra åt samma håll på grund av olika uppfattningar och intressen i frågan. Bland so mliga jägare och lantbrukare finns också

---

³ Pyrschjakt: samma som smygjakt, jägaren smyger sig själv försiktigt på sitt byte

⁴ För mer information om jakt efter vildsvin se Svenska Jägareförbundets alternativt Jägarnas Riksförbunds hemsidor. (www.jagareforbundet.se) (www.jagarnasriksforbund.se)

bristande intresse och tid för dessa frågor, vilket kan göra det svårt för övriga att lyckas med den överskridande planen (Naturvårdsverket 2010:52). Det finns dock en rad exempel runtom i landet där samverkan lett till goda resultat för hantering av vildsvin.

Ett antal olika intresseorganisationer och aktörer med koppling till vildsvinsfrågan har tagit fram informationsmaterialet *Vildsvinsförvaltning i Samverkan*, där syftet är att visa tillvägagångssätt för att uppnå en uthållig balans i förvaltningen⁵. Skriften riktar sig i sin helhet till alla aktörer som är involverade i vildsvinsfrågan i Sverige. Den riktar sig dock särskilt till alla som har regionalt eller lokalt ansvar för vildsvinsförvaltning. Innehållet är främst av övergripande och generell karaktär, men det poängteras extra att mål och åtgärder måste anpassas till de lokala förutsättningarna (Lantbrukarnas Riksförbund, Rikspolisstyrelsen m.fl. 2009).

Att få en fungerande samverkan mellan markägare, jägare, arrendatorer och grannar är en nyckel till effektiv hantering av vildsvin på lokal nivå. Det är viktigt att tillsammans anpassa, utveckla och effektivisera arbetet utifrån de förutsättningar som finns. För att lyckas med detta ställs höga krav på inblandade aktörer att bygga upp förtroende till varandra samt att sätta upp gemensamma mål att sträva efter. De konstaterar också att vildsvin ställer höga krav på såväl markägare som jägare och att det är en art som måste förvaltas genom en nära samverkan (Lantbrukarnas Riksförbund, Rikspolisstyrelsen m.fl. 2009). I arbetet har de kommit fram till att:

Ledorden är KUNSKAP, SAMVERKAN och KOMMUNIKATION. (Lantbrukarnas Riksförbund, Rikspolisstyrelsen m.fl. 2009:9)

---

⁵ Aktörerna bakom skriften är: Lantbrukarnas Riksförbund, Rikspolisstyrelsen, Svenska Jägareförbundet, Svenska Kennelklubben, Sveriges Jordägareförbund och Sveriges Yrkesjägareförening.

Försäljning av vildsvinskött

Vid försäljning av vildsvinskött jämfört med annat vilt föreligger en del skillnader i lagstiftningen. För allt vilt finns lagar och regler om hur mycket vilt (slaktkropp med päls på) och kött av vilt som enskilda jägare får sälja. Detta regleras i europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 178/2002, nr 852/2004 samt nr 853/2004, där vilt och hantering av vilt samt kött av vilt berörs. Livsmedelsverket har utifrån dessa lagar och förordningar tagit fram handledningen: *Jägarens direkta leveranser av små mängder vilt och kött av vilt* (2007). I denna handledning finns uppgifter över hur mycket vilt (primärprodukt) och kött av vilt som en enskild jägare får sälja till detaljhandel och andra konsumenter. I dessa regler finns beskrivet att vildsvin och björn alltid måste passera en vilthanteringsanläggning för att säljas på marknaden samt att jägaren varken får ge eller sälja vildsvinskött i någon mängd. Anledningen till det är förekomsten av trikiner (Livsmedelsverket 2007:19).

Trikiner är en parasit som kan förekomma hos alla däggdjur och sprids genom rått kött. Den kan således överföras mellan djur och människa om kött från ett smittat djur inte tillagas ordentligt (Bergström & Danell 2010:298). Under året 2010-2011 påträffades trikainsmitta hos 7 av de mer än 20 000 fällda vildsvinen. Sjukdomen kan behandlas och smittor inte mellan människor (Smittskyddsinstitutet [Online]).

Jordbruksverket presenterade under december 2013 sin rapport *Från skog till krog*, där de har undersökt marknaden för vildsvinskött. Rapportens slutsatser visar bland annat att kostnaderna är höga i hela hanteringskedjan, vilket gör att priset till jägarna är lågt samtidigt som det är högt för konsumenter. Av den totala mängden vildsvinskött kommer inte mer än 15 procent ut till butiker eller restauranger, vilket innebär att merparten stannar i

jägarens frysbox. Vildsvinsköttet är inte lika efterfrågat som annat viltkött, vilket de menar beror på okunskap (Karlsson & Wretling-Clarín 2013).

Intresseorganisationer

Det finns en mängd intresseorganisationer med koppling till vildsvinsfrågan, samtliga av dessa menar att det inte finns någon standardlösning eller enkla knep för en balanserad vildsvinsstam. Ett stort ansvar för kunskaps-spridningen har av naturvårdsverket delegerats till dessa olika intresseorga-nisationer.

Svenska Jägareförbundet har av staten sedan lång tid tillbaka fått det all-männa uppdraget att leda delar av viltvården och jakten i Sverige. I det all-männa uppdraget under 2013 finns särskild prioritet för arbetet med vild-svinsförvaltning och trikin-kontroller (Svenska Jägareförbundet 2 [Online]). Lantbrukarnas riksförbund är en annan organisation med stort inflytande på vildsvinsfrågan. I december 2013 presenterade de en ny policy, den klagör deras syn på att vildsvinsstammens storlek enbart bör bygga på den natur-liga fodertillgången och att utfodring i vissa områden bör förbjudas. I poli-cyn betonas att markägaren har stort ansvar för att begränsa viltskador och uppmanar sina medlemmar att skriva noggranna avtal vid jordbruksarren-den angående jaktupplåtelser och möjligheter till skydds-jakt (Lantbrukarnas riksförbund 2013).

Andra intresseorganisationer är bland annat Jägarnas riksförbund, Svenska kennelklubben, Sveriges jordägareförbund och Sveriges yrkesjägareföre-ning.

3 Resultat från intervjuer

Vildsvin idag

”Ett spännande vilt på rätt ställe”

Inom Södertälje kommun har det funnits vildsvin ända sedan ett antal individer rymde från ett vilthägn i Åda 1976. Flera av informanterna berättar att vildsvinen efter rymningen drog sig in på Tullgarns marker där de tilläts att växa till i antal. Södertälje kommuns viltvårdare förklarade att: *”Så började det och sen eskalerade det ju ganska fort, om man säger så”*. Till en början var det inga större problem med vildsvin då stammen fortfarande var relativt låg vittnar flera av lantbrukarna om, de kunde se att de fanns där men det var inga omfattande skador. En av mjölkbönderna fortsätter med att berätta om de första åren: *”Men det var ju inga skador, de kom några år senare, när de hade blivit pågödslade länge nog och blev väldigt många”*.

Uppfattningen om vildsvin skiljer sig stort i den här studien mellan olika aktörer. Av intervjuerna framgår att lantbrukarnas inställning genomgående är negativ, eftersom vildsvinen ofta orsakar skador för deras verksamhet. Jägarna ser däremot vildsvinen mer som en resurs och ett intressant vilt inom jakten. En syn som överensstämmer med jordbruksverkets redogörelse för Svenska Jägarförbundets inställning till vildsvin i sin rapport om

vildsvinskött (jfr Karlsson & Wretling–Clarín 2013). Informanterna vid vilthanteringsanläggningarna ser positivt på vildsvinsköttets potential och ser år för år en ökning i efterfrågan. Lantbrukarnas uppfattning angående vildsvinens vara eller icke vara skiljer sig dock åt, en jordbruksarrendator förklarar att: *”Ja, vi tål nog några grisar, det tror jag. Men det får inte vara för många så att de påverkar driften”*. En annan av lantbrukarna förklarar istället att: *”Vildsvinen måste bort om vi ska kunna bedriva jordbruk”*. Liknande argument kommer även från ansvarig vid trädgårdsskolan som uttrycker att det är: *”Olyckligt att de finns, de passar inte in i ett kultiverat odlingslandskap”*. Aktörernas inställning till vildsvin är ofta personlig och kan många gånger vara svår att rubba på. En lantbrukare förklarade att efter sin första åskådan av vildsvinsskador: *”då bestämde jag mig för att grisar ska jag aldrig tycka om och jag har inte ändrat uppfattning sedan dess”*.

Informanterna menar att det bland allmänheten finns mycket rädsla för vildsvin, vilket enligt vissa innebär rädsla för att vistas i skogen (jfr. Sjölander-Lindqvist 2008). Det är också många som är arga efter att ha fått sommarstuge- och villatomter förstörda. Vid Södertälje kommun har det arbetats intensivt under några år med vildsvin inom tätbebyggt område. Den kommunale viltvårdaren förklarar angående allmänhetens syn att: *”Visst är den negativ, när dem gör skador, men är de bara där de ska då är det inget negativt. Då är det ju ett spännande vilt att titta på”*. Allmänhetens rädsla är ofta sammanlänkad med vildsvin som kommer för nära samhället. Det finns dock ingen anledning menar viltvårdaren att vara rädd för vildsvin i naturen och förklarar att: *”En svampplockare går inte in i en vass och plockar svamp där grisarna ligger, eller i en jättetät grantätning eller slyområde där grisarna ligger på dagtid. De går ju i öppen mark, där det finns svamp och bär”*. Så länge vildsvinen har kvar sitt naturliga beteende och håller sig i naturen, då menar han att chansen är minimal för att det

skulle hända något. Att det finns brist på kunskap bland allmänheten är samtliga informanter överens om och menar att det gäller inte bara för vildsvin, utan även övergripande för jakt och viltkött. Naturvårdsverket skriver i den nationella förvaltningsplanen (2010) också att allmänhetens kunskaper om såväl vildsvin som viltkött behöver höjas.

En viktig sak att komma ihåg och som många påpekat under intervjuerna är att även om vildsvinen varit etablerade under en lång tid i området skiljer sig erfarenheterna och kunskaperna åt mellan aktörerna. Alla påverkas inte på samma vis eftersom vildsvinen uppehåller sig på marker där de känner sig trygga. Vildsvinen ger sig ofta inte på de här riktigt stora fälten påpekar en mjölkbonde, om de gör det är det främst i skogskanterna. Han menar att det är främst marker som hans, med bruten terräng och fält som inte är större än 5-6 hektar där störst skada sker. Han förklarar också att: *”Om du går till bönder här i Hölö så lever väl ¾ på entreprenadinkomster i Stockholm. Så är det va. Då spelar det ju liksom inte nån roll”*. Han fortsätter: *”Utan det är kanske 2-3 gårdar eller 5 som är riktigt utsatta för det. Och sen är det väldigt varierande skada, och då blir det heller egentligen inget samlat motstånd”*.

Att skadorna inte fördelas lika mellan gårdarna skapar problem menar lantbrukarna och samme mjölkbonde förklarar att: *”det är så många som inte har några skador att tala om, ja då blir det ju att dom markägarna hellre vill ha mycket grisar”* (jfr. Schön 2013).

”Jag vart så jävla förbannad på ....”

Det finns många intressekonflikter i vildsvinsfrågan och den största finns mellan jägare och lantbrukare anser informanterna. Arrendatorerna är enligt merparten de som vildsvinen utgör störst problem för eftersom de inte har

rätt att skydda fälten de brukar om någon annan har jakträtten. Om markägaren och jakträttsinnehavaren inte har förståelse för de skador vildsvinen kan ge uppå till kan det få stora konsekvenser med höga kostnader som följd för lantbrukarna. En av växtodlarna förklarar att han tidigare arrenderade en mark där det var mycket vildsvinsskador och att förståelsen hos jaktarrendatorerna var låg, vilket medförde stora problem och konflikter. Han förklarade att: *"Jag vart så jävla förbannad på .... när han sa att jag var tvungen att acceptera lite skador"*. En jordbruksarrendator förklarar vidare om svårigheterna som arrendator att: *"Det är ju bara att stå och titta när dom äter. Kan inte göra nåt annat"*. Lantbrukarna förklarar att det är problematiskt om det inte går att få stöd hos jaktarrendatorerna och att det i många fall kan göra det omöjligt att arrendera viss mark. Det här är en fråga som framförallt LRF har jobbat hårt för och utgör också en del i deras vildsvinspolicy (Lantbrukarnas riksförbund 2013).

Att många gårdar idag inte bedriver ett aktivt jordbruk menar lantbrukarna är en av de bakomliggande faktorerna till att vildsvinsstammen blivit så stor. Det blir allt vanligare att människor köper gårdar eller enbart har sina gårdar för jakt eller kombinerar med traditionellt jordbruk. Det medför att många såväl gynnas som arbetar för att öka stammen, samtidigt som de accepterar högre grad av skador, vilket även påverkar andra. Den andre av mjölkbönderna förklarar vidare att: *"De stora godsens och markägare som har sina marker i träda och andra inaktiva måste inse konsekvenserna en hög stam av vildsvin ger"*. En annan jägare, lantbrukare och stor markägare vittnar också om att det ser ut så här och förklarar att: *"I det här, Stockholms län, Sörmlands län, det är ju rättså nära Stockholm och det är många storstadsbor som äger jordbruksfastigheter och har jordbruksarrendatorer"*. Han fortsätter säga att: *"Det kan ju bli riktigt eländigt då, om en fastighetsägare vill bjuda på fin jakt, då kanske man bara jagar en gång"*

om året och fodrar grisar". Det innebär att det blir väldigt mycket vildsvin och har jordbruksarrendatorn ingen jakträtt uppstår lätt konflikter förklarar han. Det vore inga problem om vissa utfodrade hårt menar flera av lantbrukarna, förutsatt att vildsvinen höll sig på den marken, men påpekar en av lantbrukarna: *"problemet är ju att grisarna inte vet vart gränsen går"*.

"... dom bara skratta ju åt oss"

Förståelsen för problematiken runt vildsvin är något lantbrukarna efterfrågar från såväl jägare som ansvariga myndigheter och politiker. Det har blivit lite bättre, men är fortfarande inte bra menar dem. Flera vittnar om hur många i ett tidigt skede inte såg omfattningen av kostnaderna för jordbruket och övriga samhället, utan istället tyckte det var ett intressant och spännande vilt. Det har dock förändrats och många har i efterhand insett vilken inverkan vildsvinen har och även vilka kostnader samt vilket arbete som krävs. I ett tidigt skede var det inte enbart jägare och allmänheten som inte såg konsekvenserna, en jordbruksarrendator berättar att: *"Då, det var som i slutet av 70-talet när vi var uppe och snackade med dom på länsstyrelsen och regeringsgrejen. Fan dom bara skratta ju åt oss, rakt i ansiktet, bara skrattade"*. Han tillägger att: *"Men idag är ju lite annorlunda. Men det tar 30 år innan det händer nånting, 25 i varje fall"*.

För att det ska hända något i den här frågan menar många av lantbrukarna att det måste till bestämmelser och direktiv från politikernas sida. Det spelar ingen roll hur mycket utbildningar och studier som finns för att höja kunskapen menar vissa. En tidigare jordbruksarrendator delgav sin åsikt, men ville inte ställa upp på en fullständig intervju, han menade att det idag inte finns någon kunskapsbrist i frågan. Han förklarade att det är politikerna som måste ta sitt ansvar och tillade att: *"som det är nu händer ingenting, det är bara massa kafferep. Det måste bli politiskt styrda tilltag för att*

komma tillrätta med de här problemen”. Samverkan menar han underlättar förvaltningen, men det är ingen lösning på hela problemet. Han förklarade vidare att det är svårt för lantbrukarna som bara blir färre och färre att stå upp emot jägare och naturintresserade som i motsats bara blir fler och fler.

”Här irriterar ju grabbarna va”

Även om vissa lantbrukare önskade att vildsvinen försvann helt och jägarna i motsats gärna såg fler verkar förvaltningen fungera okej i området idag. Det har i området gjorts en del misstag i ett tidigt skede förklarar informanterna, men under tiden har också stora kunskaper och erfarenheter byggts upp. Lärdomar som idag ligger till grund för en förvaltning som verkar godtas av de flesta. Alla informanterna är överens om att jakt är enda sättet att kontrollera vildsvinsstammen. Ur erfarenhet berättar informanterna att vildsvinen normalt är väldigt störningskänsliga. Däremot menar de att det nästan är omöjligt att skrämman vildsvinen så pass mycket att de inte återvänder till fält med attraktiva grödor. Det ska dock inte sägas att förebyggande åtgärder inte har någon effekt. Det viktiga är dock att ständigt vara uppmärksam, främst på attraktiva grödor, för tids nog dyker skador upp och då gäller det att snabbt sätta in motåtgärder. Ett problem vid återkommande störning och jakt är att djuren enbart förflyttar sig till andra marker. På det viset flyttas vildsvinen enbart runt förklarar lantbrukarna, vilket medför att någon annan drabbas istället. För en effektiv förvaltning på lokal nivå är informanterna överens om att samverkan är en framgångsfaktor, men det är inte lösningen på hela problemet tillägger de.

Att få till en fungerande samverkan är inte lätt alla gånger vittnar flera av informanterna om. Det är många faktorer som spelar in förklarar en lantbrukare med tidigare erfarenhet av arrendekonflikter och menar: *”Det har*

med personkemin att göra och med förståelsen, sen har det ju mycket att göra med hur mycket man orkar göra själv” (jfr Naturvårdsverket 2010).

En lantbrukare som själv inte är jägare förklarar att han tvingats säga upp arrenden till följd av höga skadenivåer och dålig samverkan med jaktarrangörerna. På den egna marken förklarar han istället att samverkan med jägarna fungerar bra och att han underlättar jakten genom att lämna kantzoner åt jägarna. Han förklarar att: *”Här irriterar ju grabbarna (jägarna) va, är det grisar här då är dom ju där och pangar va. Även om de kanske inte får några grisar så irriterar man dem. Då är dom inte där”*. Då är det kul förklarar han, att kunna hjälpas åt och se att det ger resultat. På den andra marken däremot menar han att det inte går att hålla på, eftersom det blir för mycket skador.

Enligt den kommunala viltvårdaren är samverkan den viktigaste delen för en fungerande förvaltning. Han menar att jordbruksarrendatorn eller markägaren är den som ska upprätthålla samverkansarbetet. Det är viktigt att ha öppen kontakt med jägarna och informera om var skadorna är, så att jägarna snabbt kan ta sig dit. Ofta menar han att den kontakten inte finns och att många jordbrukare förbannar sig över att jägarna inte gör något, när de i själva verket inte ens vet om problemen.

För att etablera en fungerande samverkan krävs att samtliga aktörer känner sig delaktiga i arbetet och får sin röst hörd menar en jägare. Genom god kommunikation redan i ett tidigt skede om vad som kommer att odlas under säsongen ges jägarna tid att förbereda sig. Jägarna vet då tidigt vilka områden som kan förväntas bli extra utsatta under säsongen och kan vidta förebyggande åtgärder. En annan del i att bygga upp en bra relation till lantbrukarna är att köpa spannmål eller annat foder till åtelplatserna direkt från

lantbrukarna menar han. Det ger lantbrukarna något i utbyte förklarar han, istället för att köpa sockerbetor från Skåne och köra upp hit avslutar han.

Synen på att arrendera ut jakträtten alternativt att vara jordbruksarrendator utan jakträtt skiljer sig åt bland informanterna. Studiens enda renodlade jägare förklarar att: *"Här är det ju så att, antingen har dom som inte är intresserade arrenderat ut jakten. Och då är det ju inga problem. Annars så har de ju jakten själva och då så ser dom ju till att de får hjälp"*. Samma mjölkbonde och jordbruksarrendator som föregående stycke förklarar istället angående utarrendering av jakten att: *"Nej det går inte, för då får man, då blir det ju förökning istället. Det går inte"*.

Hur mycket skador lantbrukarna anser som acceptabla skiljer sig åt förklarar jägaren. Vissa klagar så fort de har minsta skada, samtidigt som andra tvingas utstå betydligt mer skador. Det beror mycket på vilken inställning den personen har till vildsvinen, vissa är ju bara rent emot dem och då är det svårt förklarar han. Det kommer att bli skador så länge det finns vildsvin förklarar han, även om det varit lite extremt i just det här området (jfr Naturvårdsverket 2010). Att vildsvinen växt till och blivit så många i regionen menar dock flera av lantbrukarna också beror på den fria utfodringen.

Sammanfattning

Antalet vildsvin bör anpassas till lokala förutsättningar för att kunna minimera skador inom såväl lantbruk som trafik samt minska rädslan hos allmänheten. Ömsesidig förståelse och kompetenta oberoende förmedlare krävs för att kunna minska intressekonflikterna. Vildsvinsskador kommer alltid att uppstå, därför är det viktigt att göra anpassningar i lantbruket samt vidta förebyggande åtgärder. Drabbade lantbrukare efterfrågar bättre förståelse, samtidigt är det viktigt att komma ihåg att alla inte drabbas.

Jakt

”Anfall är bästa försvar”

Att jakt är enda sättet att kontrollera vildsvinen på är alla informanter överens om. Flera av jägarna i studien förklarar att vildsvinen förändrat jakten på många vis i området. Den traditionella jakten har försvunnit förklarar en jägare: *”förut då jagade vi älg och sedan ställdes älgstudsaren undan. Då plockades hagelgeväret fram och sen användes det under resten av säsongen, så är det inte längre”*. Det har gjort jakten besvärligare och höjt kraven på säkerheten menar han. Det är också viktigt påpekar den andre jägaren, att som jägare vara inställd på att vildsvin attackerar om de blir trängda. Det är inget flyktande vilt, utan han förklarar att: *”när de känner sig trängda, då attackerar dom ju. Anfall är bästa försvar, men det inträffar ju först när dom känner sig trängda va”*.

Vildsvinsjakten ställer högre krav på jägarna när det gäller skytte, det är dels ett mindre mål att träffa jämfört med annat högvilt. Vildsvinen går inte heller i traditionella öppna älgpass, vilket många i början tror, förklarar jägaren. De väljer ofta istället att gå på platser med tätare vegetation där det enbart är möjligt att se djuren under korta sekvenser. Det tvingar jägaren att fatta snabba beslut och ofta mot djur i rörelse förklarar han. Samme jägare menar dock att: *”dom är ju inte så snabba som folk säger. Men man ser dom ju så korta sekvenser, eftersom dom kommer där det är tätt, så att man tycker det går fort”*. Han fortsätter med att säga: *”En älg som lufsar på hundra meter eller en gris som kommer med samma fart på 20meter, det är en jävla skillnad i vinkelhastighet”*. Det krävs mycket träning vittnar de flesta om för att bli en bra skytt, men det kräver också att jägarna är mer koncentrerade och reaktionsnabba för att jakten ska lyckas.

Vildsvin är smarta och läraktiga djur vittnar många av jägarna om och förklarar att, de pass som var bra för ett antal år sedan inte alls behöver fungera bra nu. Djuren lär sig snabbt var de ska gå och inte. En jägare förklarar att: *”Vi skjuter ju inte förande suggor så att dom har ju lärt kultingarna att, dom går ju där suggan går och skjuter man några kultingar för en sugga upprepat i ett pass. Då går hon ju inte där längre, då går inte kultingarna där heller”*. Detta läraktiga beteende innebär att det hela tiden gäller att utvärdera jakterna och försöka utveckla strategierna på olika vis för att lära sig var djuren rör sig. Den kommunala viltvårdaren förklarar dock att det inte är svårt att skjuta sönder en vildsvinsstam bara jägarna har lärt sig modellen för det. När jägarna lärt sig var djuren rör sig och har tillgång till duktiga hundar och duktiga skyttar då är det lätt att utföra en effektiv jakt menar han.

Under våra jakter förklarar en jägare att de ofta är tre eller fyra hundförare och att: *”när vi jagar försöker vi ju jaga med många passkyttar så att vi får skjuta dom grisar vi behöver. För vi kan bara ordna tre jakter om året, annars så finns det inga grisar”*. Det ställs således höga krav på organisationen runt jakterna och framförallt på jaktledaren. Med många hundförare och passkyttar krävs det att alla vet sin roll. Han fortsätter förklara att de försöker hålla en månad mellan jakterna, för att det tar ungefär tre veckor innan grisarna är tillbaka säger han. När vildsvinen sedan återvänder förklarar han att de försöker fodra djuren till de såtar⁶ där nästa jakt ska ske. De använder foderplatserna för att försäkra sig om att ha vildsvin i såtarna under nästa jakt. Eftersom vildsvinen är så störningskänsliga gäller det att vara effektiv när jakten väl genomförs eftersom det inte går att anordna jakter lika ofta fortsätter han berätta. Det är en förändring i jakten som den

---

⁶ Sät: avgränsat område där jakten ska bedrivas som bestäms inför jakten, främst använt inom drevjakt

andre jägaren också ser och säger: *"Man har ju frångått det här med att man jagar varje helg på markerna. Det gör man ju inte längre. Här jagar man ju 3-4ggr per år, på om man säger en såt då"*. Vildsvinsjakten påverkar således också den traditionella jakten, eftersom det inte går att jaga lika ofta som tidigare.

"Förut var man ju rädd att bli beskjuten av grannlaget..."

Vildsvinen har förmågan att påverka jakten på många vis och den kanske mest positiva får jag förklarat för mig på en av vilthanteringsanläggningarna. Där förklarar en av informanterna att sammanhållningen i jägarkåren har blivit betydligt bättre sedan vildsvinen etablerade sig på hans jaktmarker. Han berättar lite skämtsamt att: *"Förut var man ju rädd att bli beskjuten av grannlaget om man gick in på deras marker"*. Relationen mellan jägarna är betydligt bättre idag menar han och förklarar att vildsvinen kräver bättre samarbete över större områden för effektiv jakt. Flera andra jägare menar också att sammanhållningen inom jägarkåren blivit bättre efter vildsvinens etablering.

För en effektiv jakt krävs stora kunskaper, erfarenheter och ofta även samarbete. Det är därför viktigt att komma igång med jakten snabbt när djuren börjar etablera sig, dels för att lära sig deras beteende, men också för att få fram lämpliga hundar såväl till jakten som för eftersök. Den mest rutinerade vildsvinsjägaren förklarar att: *"Dom ska ju inte få bli för många på en och samma, på en ort va, och de blir lätt alldeles för många när de etablerar sig. Jägarna tycker att det är jättekul och skjuter inga suggor"*. Detta gör att det skapas en massa problem för både jordbrukare och sommargäster. Han avslutar med att säga: *"jag tycker man ska skjuta ensamma suggor"*. Lantbrukarna tycker också att det är fel att inte skjuta hondjur, att suggor

med kultingar inte får skjutas är alla överens om. En av lantbrukarna som uttryckt att han enbart jagar för att skydda sig förklarade att: *"I början var det ju liksom skam om nån sköt ett hondjur här. Det är ju inte mer än fem år sedan man började tillåta det"*. Att inte skjuta hondjur innebär ju att stammen ständigt ökar och problemen återkommer påpekar han. Samme jägare som föregående påpekar också att, om stammen minskar är det ofta lätt i jämförelse med annat vilt att bygga upp den igen. Han förklarar att: *"Om man vill ha fler, det är ju gjort på två år om man håller igen lite. Det är inte som med älgarna inte"*. Tillåts stammen bli för stor finns däremot risken att problemen blir bestående för en lång tid framåt.

"Jaga rätt"

För att lyckas med jakten är inte mängden jakt viktigast, utan det viktiga är att jaga rätt. Viltvårdaren förklarar att: *"Bönderna tycker alltid att jägarna ska skjuta mer grisar"*. Han fortsätter dock säga att det är lika viktigt att skjuta rätt vildsvin. *"Det spelar ingen roll hur mycket du jagar om du jagar fel och skjuter fel vildsvin"* menar han. Då kommer problemen att bestå eller rentav kan du istället skapa ett problem. Det är viktigt att lantbrukarna ser till att rätt djur skjuts förklarar han och berättar som exempel att om en lantbrukare tar dit en jägare, som kanske också betalar för jakten kan det bli problem. Får jägaren inte tydliga instruktioner för vilken storlek på vildsvin som ska skjutas, då menar han att: *"inte skjuter ju han en kulting, han skjuter ju en matgris, så han får någonting tillbaka"*. Det innebär att han troligtvis skjuter en fjolårsgris, som inte ingår i en större grupp med suggor och kultingar. Då har inga lösningar skett, för den stora gruppen som gör mest skada kommer att återkomma menar han. Han fortsätter istället förklara: *"skjuter man en liten gris så får man åtminstone bort den suggan och hennes avkommor, då flyttar man ju många grisar på en gång. Istället för att skjuta en och få kött på bordet"* och avslutar med att säga: *"Men du har*

inte löst några problem på gårdet. Problemet kvarstår". Kunskaper om jakt och vilka djur som ska skjutas krävs alltså inte bara bland jägarna, utan även lantbrukarna. Det är ett tydligt problem om lantbrukaren själv inte alls är intresserad menar han.

När vi pratar om jakten i fält pratar många om vikten av att jägaren vet sin roll och vilka djur som ska skjutas. Det kan ofta bli fel förklarar en jägare och säger angående jägarens roll att: *"Han sitter ju där för att skydda åkern och då ska han ju göra det på bästa sätt, så att kommer han inte åt grisarna då får han ju mota bort dom"*. Det kan ofta vara problemet menar han att: *"de kan ju sitta en hel kväll och låta grisarna äta och böka runt utan att göra nånting och sen har de inte kommit åt att skjuta, då går dom därifrån och tänker att dom ska gå dit igen imorgon"*. Det här är återigen ett tydligt exempel över vikten av en övergripande förståelse och att kunna se bortom sina egna intressen.

Grunden till vildsvinsskadorna menar den mest erfarna jägaren och flera av de andra, är mängden vildsvin, inte vildsvinen som art. Han förklarar att det inte behöver vara så många: *"Det finns ju så mycket annat här nere, dovhjortar och kronhjortar, rådjur och älgar"*. En av mjölkbönderna förklarar att han nästan haft mer skador av kronhjort i år och flera andra lantbrukare pratar också om oroväckande stor tillväxt av kronhjortstammen.

"Inte bara bly"

Vissa efterfrågar mer alternativ jakt och vidare perspektiv, *"inte bara bly"* menar en av lantbrukarna. Det finns idag ett antal fällor som är godkända för vildsvin och som används runtom i landet. Åsikterna om fällornas användningsområden och effektivitet skiljer sig mellan de olika aktörerna. Den kommunale viltvårdaren har använt sig av fällor för att stävja problem

med vildsvin inom tätbebyggt område. Han ser absolut en rad användningsområden för vildsvinsfällor, men är också bestämd när det gäller fällor att: *”Det är inte lösningen på nånting, det gäller bara att jägarna och jordbrukarna lär sig hur de ska förvalta viltet”*. Han har haft goda resultat av sina fällor inne i tätbebyggt område och förklarar att det främst var skadade grisar och kultingar som han fångade. Av de större grisarna var alla skadade på något vis, eller hade problem på olika sätt att finna mat på naturlig väg. Han fortsatte förklara: *”Som jordbrukare, tror jag att det är helt förkastligt att hålla på med fällfångst. Det kommer aldrig att ge nåt. När jordbrukarna har problem i mjölkmoget spannmål⁷, de kan aldrig få nåt i den fällan som drar bättre än fältet, det finns ingen anledning för dom att gå dit när det finns dukat bord på fältet”*.

Fällorna kräver mycket jobb för att skötas på korrekt sätt. Det finns också andra aspekter som gör det osäkert påpekar en lantbrukare, exempelvis att få fällor godkänns och ofta dras godkännandena snabbt tillbaka. Han förklarar också en rädsla för andra människors övervakning av fällorna och att djurrättsaktivister skulle anmäla till polisen eller ställa till med andra bekymmer, även fast inget felaktigt gjorts bara för att få bort fällorna. Jägarna tycker att det är för mycket jobb att sköta en fälla ute i skogen och menar att jakten är mer effektiv om den utförs rätt.

De flesta av lantbrukarna ser fällorna som en möjlig lösning på problemet, men skulle gärna se större fällor. Stora fällor där grupper av djur antingen kan ”motas” eller matas in, för att sedan på ett lätt sätt kunna välja ut vilka djur som ska skjutas alternativt släppas ut igen. Viltvårdaren påpekar då jag nämner stora fällor, att det finns mycket effektiva fällor i USA som inte är

---

⁷ Mjölkoget spannmål: mognadsstadium hos stråsåd då kärnan har en mjölkartad konsistens, vilket gör den extra attraktiv för viltet

särskilt dyra, men förklarar att: *"Där är det lagligt, här är det inte det. De har en helt annan, de har ingen etisk syn..."*. Han fortsätter med att säga: *"Vi ligger ju jaktetiskt, ljusår framför nästan alla länder egentligen"*. De etiska aspekterna är dock något som ett antal av lantbrukarna pekar på som ett problem och menar att vi förmänskligat djuren allt för mycket.

Det är inte bara fälljakten som tar mycket tid, utan många av informanterna påpekar att vildsvinsjakten är tidskrävande och ställer andra krav på jägaren jämfört med övrigt vilt. Åteljakten medför långa och sena nätter, vilket i många fall kanske inte passar en åldrande jägarkår och är dessutom inte förenligt med ett normalt familjeliv menar många. Det är inte heller lika roligt efter ett tag vittnar en av lantbrukarna med ett stort jaktintresse om. Han förklarar att hans söner som vuxit upp med vildsvinen, mycket hellre jagar räv idag. Det är inte lika kul när du skjutit några 100 vildsvin, då blir det övriga viltet mer intressant igen.

Studiens enda renodlade jägare efterfrågar bättre statistik från avskjutningen och gemensamma planer inom större områden, där avskjutningen kan regleras utifrån skadetryck och andra aspekter. Flera andra nämner också att älgskötselområdena i framtiden borde hantera vildsvinsfrågor. En av mjölkbönderna och en jordbruksarrendator med stort intresse för jakt berättar angående förvaltningen att det under lång tid pratats om samverkan i stora områden. De menar dock att: *"Det gör ju ingen skillnad. Nej, det drabbar ju bara. Det är bara det att, det blir mindre skjutet på vårat. På smått, alltså mindre marker"*. Vidare förklarar de att, skulle det bli stora områden med bestämd avskjutning så menar de att: *"Då kunde du sluta odla helt och hållet. Jaja katastrof alltså"*. Vidare menar de att deras mindre marker med mycket insprängd skog och mindre åkrar där vildsvinen trivs skulle bli totalförstörda vid gemensam tilldelning för avskjutning inom

större områden. I slutändan menar de att det skulle innebära att avskjutningen på deras mindre marker skulle minska kraftigt, till förmån för att fördela avskjutningen över den totala arealen utan att hänsyn tas till de områden där koncentrationen av vildsvin är störst.

”Åtla är en sak”

Utfodring är en av de delar många nämnt som ett stort problem i etableringsfasen. Många vittnar om att det i början var stor nyfikenhet och att vildsvinen var ett spännande vilt, vilket gjorde att många utfodrade hårt.

Utfodringen har varit ett stort problem ända sedan starten menar många av lantbrukarna. Det har hela tiden varit en process att få upp de här stora stammarna menar en mjölkbonde samt en jordbruksarrendator, de fortsätter förklara att: *”...dom är ju tacksamma att göra nånting med, för dom blir ju så många direkt ”*. Det är inte lika som med annat vilt där det i jämförelse tar många år att få upp en stor stam. Jägaren menar också att utfodringen måste regleras på något vis: *”så att inte man fodrar obegränsat, för då blir det ju lite uppfödning”*. Han tycker dock att det måste få finnas foderplatser, men att de måste vara av lämplig storlek och med begränsad mängd foder. Att vissa lägger ut obegränsat med foder nämner flera av informanterna som en bakomliggande faktor till vildsvinsstammens snabba tillväxt.

Totalt utfodringsförbud menar vissa av lantbrukarna är enda lösningen för att få kontroll på problemet med utfodringen, vilket är i likhet med LRF policy (Lantbrukarnas riksförbund 2013). Lantbrukarna tycker däremot att åtel för jakt är en annan sak och en växtodlare uttryckte sig så här angående utfodring: *”Det ska ju vara totalt förbjudet. Åtla är en sak, där du kan lägga ut i skogen ett par kg så du kan skjuta säkert. Men bara för att kunna skjuta, ingen utfodring”*.

Utfodringen är en fråga som diskuteras flitigt och flera av informanterna berättar att det under lång tid utfodrats med allt möjligt. Utfodringen bör enbart ske med naturliga icke processade fodermedel menar informanterna. En annan problematik är mindre markägare som utfodrar hårt, för även om dessa markägare skjuter mycket vildsvin får det konsekvenser för närliggande markägare och jordbrukare menar lantbrukarna.

Det pratas mycket om avledande utfodring, att ha utfodringsplatser i skogen, på platser långt från fält med attraktiva grödor där djuren får vara ifred och kan uppehålla sig ostört. En mjölkbonde förklarar att han försöker skjuta grisarna på fältet och ibland under skördetider utfodrar i skogen för att hålla djuren ifrån fälten. Det hjälper en del säger han men påpekar att det är svårt att hålla dem ifrån fälten när spannmålet börjar bli mjölkmoget. Den kommunala viltvårdaren menar också att: *"Mata dem ute i skogen nånstans där de inte kan göra någon skada, låt dom vara där och skjut dom borta på gårderna istället"*. Andra anser dock att det inte hjälper att utfodra dem i skogen, den andre av mjölkbönderna uttrycker sig om att: *"Det spelar ingen roll vad du lägger ut i skogen, har du nåt attraktivt på fälten så går dom till fälten"*. Han fortsätter senare med att säga: *"de följer ju också sitt naturliga beteende och går ifrån skogen ut i fälten"*. Avledande utfodring verkar från informanterna ha viss effekt, men är ingen helhetslösning och får ses som ett alternativ i en serie av förebyggande åtgärder.

Sammanfattning

Vildsvin är ett intressant vilt, främst i början, men kan medföra stora förändringar inom jakten och ställer högre krav såväl på jägare som hundar. Förändringar som också kan påverka den traditionella jakten. Viktigt att skjuta rätt djur på rätt plats. Fällfångst verkar lämpa sig bäst på områden där annan jakt inte kan bedrivas, stora fällor går emot den etik som omgär-

dar jakten i Sverige idag. En positiv inverkan är att sammanhållningen inom den Svenska jägarkåren blivit bättre. Mer sunt förnuft i utfodringen, men det är viktigt att få använda åtlar, reglering på mängden foder kan vara en lösning.

Vildsvinskött & marknad

Ökad efterfrågan

Antalet vildsvin som hanteras har i stadig takt ökat vid samtliga av vilthanteringsanläggningarna i studien fram till i år. Under 2013 har antalet dock sjunkit. En anledning tros vara ett ökat jaktryck under föregående år samt att det var en lång och hård vinter. Detta har medfört att det idag är större efterfrågan än utbud på marknaden. De djur som levereras till vilthanteringsanläggningarna kommer till största del från större gods eller jakter där många djur skjuts. Andelen djur som kommer från enskilda jägare eller mindre jaktlag är inte särskilt stor. Det finns flera anledningar till detta menar jägarna, den vanligaste är att det inte är tillräckligt mycket betalt.

De aktörer som intervjuats inom den här studien, såväl vid vilthanteringsanläggningarna som jägare, är enhälligt eniga om att trikintest på vildsvin är ett måste. Vid en av anläggningarna påpekade informanten att: *"Allt handlar om trikiner... det är hur som helst en sjukdom som i slutändan kan få dödlig utgång och det krävs lagstiftning runt sådan hantering"*. Att trikinundersökningar måste genomföras är alla överens om och en jordbruksarendator med stort jaktintresse tillade i vår diskussion om trikintest att: *"Det är inga problem med trikinprov, det är så jävla lätt idag"* och fortsatte förklara att: *"Det var dyrt i början. För då kostade det 300:-, nu kostar det bara 100 tror jag"*. Problematiken runt regelverket för vildsvinskött verkar alltså inte vara runt trikintest, för där är samtliga informanter överens. Men det finns bland vissa av de intervjuade en vilja att som jägare själv

kunna sälja vildsvin i mindre mängd till andra. Enligt många av de tillfrågade är det ofta inte värt att lämna in vildsvin till en vilthanteringsanläggning, på grund av långa avstånd samtidigt som inköspriserna är låga. En mjölkbonde påpekade gällande den låga betalningen att: *”det är nästan dyrare att skriva fakturor och betala driftsbyrån för att göra bokslut på det. Det är inte värt pengarna”*. Just den låga betalningen är något flera av jägarna påpekade som det stora problemet. Vid en av vilthanteringsanläggningarna förklarade ägaren att priset tyvärr är lågt till jägarna, men motiveras av höga hanteringskostnader. Han förklarar senare att hanteringskostnaderna för allt vilt är ca 110kr per kilo oavsett djur eller styckesdetalj. Marknadspriset för vildsvin är lägre jämfört med annat vilt och bidrar naturligt också till lägre inköspriser (jfr Karlsson & Wretling-Clarín 2013)⁸.

En annan viktig aspekt att tänka på i den här frågan är det faktum som en av mjölkbönderna påpekade: *”Ofta blir det inte mycket kvar att lämna bort eller sälja till vilthanteringsanläggningar eftersom det inte är ovanligt att det krävs 3-4 skott innan de ligger, med tanke på att de är så pass hårdskjutna. Mycket kött putsas därmed bort”*. Det innebär att många gånger ger det inte mycket pengar tillbaka vid inlämnande av enstaka vildsvin. Samtliga, förutom en jägare, behåller vildsvinsköttet inom det egna hemmet alternativt ger bort eller säljer till bekanta. Vilket överensstämmer med resultatet i jordbruksverkets rapport om vildsvinskött (2013) där deras slutsats är att merparten av allt vildsvinskött hamnar i jägarnas frysbox. Angående lagstiftningen menade en av informanterna, att: *” Det skiter vi ju i”* och fortsatte: *”om jag säljer en gris gör jag ju det till nån jag känner. Vi skulle ju aldrig komma på att försöka sälja gris bredare”*. En annan av jägarna är inne på samma spår och menar att: *”om nån säger har du lite vildsvin så*

---

⁸ För mer information om priser på vildsvinskött se jordbruksverkets rapport, *”Från skog till krog”*.

kan jag köpa utav dig, jamenvisst kan du göra det sen säljer man för några 100 spänn". Det är inget konstigt att sälja till vänner eller bekanta menar han.

Ingen av informanterna ser dock någon direkt lösning angående försäljningen av vildsvinsköttet. På en av vilthanteringsanläggningarna menar den ansvarige dock att viltundersökarutbildningen skulle kunna utökas för att även innefatta trikinkontroller. Kontrollen ska sedan kunna spåras tillbaka till viltundersökaren som står skyldig vid eventuella fall av trikiner. En annan informant sa däremot att: *"Det verkar ju konstigt om man skulle ändra nån lag"*.

Att mer vildsvinskött skulle nå marknaden vid en förändring som förenklar för jägare att sälja vildsvinskött är man vid de tillfrågade vilthanteringsanläggningarna eniga om. Vid en av vilthanteringsanläggningarna sa informanten dock att: *"Mer kött skulle nog kunna nå marknaden istället för att säljas till grannar eller ges bort till vänner på olika vis"*. Även om det skulle innebära att mer kött skulle nå marknaden är många rädda för att en ny lagstiftning skulle medföra andra problem. Att det skulle öka konkurrensen och försvåra verksamheten för vilthanteringsanläggningarna vore en direkt effekt. Samma informant som föregående gör jämförelser med andra viltslag och anser att det utan ordentliga lokaler idag är möjligt att sälja avsevärda mängder vilt och kött av vilt. Han säger vidare att: *"Tanken från början med vilthanteringsanläggningarna var att komma ifrån vedbodslakten och således höja kvaliteten på hantering och köttet"*. Genom att göra en lagförändring menar han att det finns risk att kvaliteten på såväl hanteringen som köttet sjunker och återgår till att hanteras i lokaler som inte är anpassade för ändamålet. Enligt honom är det bättre att satsa på de som faktiskt har kunskapen och lämpliga lokaler för att förse marknadsbehovet. En

annan informant ser också vissa risker med en förändrad lagstiftning och säger att: *”mycket av vildsvinsköttet behöver vidareförädlas för att smaka bra och den möjligheten har inte den enskilde jägaren”*. Finns inte den rätta kunskapen menar de ansvariga från vilthanteringsanläggningarna att felaktigt hanterat kött riskerar att nå marknaden med avkall på kvalitet.

”Men det handlar om etik och respekt för viltet”

I tidigare diskussioner har det nämnts att fler vildsvin skulle skjutas om regelverket förändrades, men det tror ingen av de som intervjuats. De anser att förvaltningen kommit så långt att det inte skulle påverka avskjutningen i deras område om det var enklare att sälja djuren vidare. På vilthanteringsanläggningen utanför Nyköping nämner ägaren också att: *”det varit mycket prat om att folk gräver ner djur för att de inte får betalt och så vidare”*, angående det tillägger han: *”men det handlar om etik och respekt för viltet”*.

Priset på vildsvinskött verkar bland jägarna vara den mest begränsande faktorn för att fler vildsvin inte lämnas in till vilthanteringsanläggningarna. På en av anläggningarna påpekas att om det inte vore för regelverket runt vildsvin och björn skulle det antagligen finnas betydligt fler vilthanteringsanläggningar i landet. En förenkling av lagstiftningen för vilthanteringsanläggningarna skulle enligt honom bidra till att fler djur hanterades och således garantera hög kvalitet. På samma anläggning förklarar de också att, om det inte vore för att vi hade så mycket vildsvin i det här området, hade deras anläggning inte varit registrerad som vilthanteringsanläggning. Han menar att det är för mycket extra kostnader och att lagstiftningen idag möjliggör försäljning av stora mängder vilt från övriga viltslag, utan godkänd vilthanteringsanläggning. Förändrades villkoren skulle kostnaderna kunna sjunka

på många platser och mer kött skulle i förlängningen nå marknaden, samtidigt som hög kvalitet på produkterna kan bibehållas.

”Skadedjuret blir skrovsmål”

För att kunna höja värdet på vildsvinskött och förändra människors uppfattning till vildsvin är merparten av informanterna eniga om att media har en viktig roll. Anseendet för vildsvinskött är ännu inte på topp, men det stiger hela tiden enligt informanterna på vilthanteringsanläggningarna. Den ökande efterfrågan antas ha lite att göra med en mer positiv bevakning och framställning inom media. Det kan dock göras betydligt mer från medias sida får jag förklarat för mig vid en av anläggningarna och han påpekar att: *”vi kan märka efterfrågan om något matprogram använt sig av vissa delar, exempelvis tillagades mufflonfår i något program och under en månad var efterfrågan högre än någonsin och folk ringde från alla håll”*. Media har således en viktig roll och stor inverkan för att göra människor medvetna om viltköttets mervärden och öka kunskapen samt radera ut fördomar om vildsvinen. För att lyckas med detta krävs dock att media framställer ämnet objektivt, vilket flera av informanterna idag uppfattar som ett problem. De anser att många journalister har en negativ inställning till jakt som ibland lyser igenom. Om det är avsiktligt eller av ren ovetskap om jakt törs ingen säga, men det är hur som helst olyckligt menar dem.

Ett annat sätt att höja värdet är att förädla vildsvinsköttet på olika vis. På vilthanteringsanläggningarna förklarar de ansvariga hur de röker, lufttorkar och gör korv på vildsvinsköttet. Genom att vidareförädla produkterna kan också mer tas tillvara. De förklarar att det är många som är rädda för att prova något nytt och inte vet hur vilt ska tillagas. Kunskaperna runt tillvaratagande och tillagning av vilt måste verkligen höjas förklarar dem. Människor är ofta bekväma och väljer samma kött som de brukar till helgens fin-

middag, det finns viss rädsla för att prova något nytt. Tillagning av vilt är inte svårare än övrig matlagning påpekas vid en av anläggningarna.

Det finns mycket tankar och idéer för att höja värdet på vildsvinsköttet, men från anläggningen utanför Nyköping sägs avslutningsvis att: *”Det viktigaste för att kunna höja värdet är att ha bra kvalitet på produkterna”*. En av jägarna menar dock att det bästa köttet ofta stannar hos jägarna idag, kultingar och fjolårsgrisar behålls, samtidigt som han beskriver att: *”Det andra skiten det kommer ju ut i handeln”*. Det är ett problem menar han och förklarar att det kan vara ett problem för att kunna garantera hög kvalitet på marknaden.

Sammanfattning

Efterfrågan på vildsvinskött verkar öka år för år. Det mesta köttet konsumeras i jägarens närhet, till följd av låga priser och dålig förtjänst vid försäljning av enstaka djur. Trikest är ett måste och informanterna har svårt att se en förändring i lagen för att som jägare få sälja mindre mängder vildsvinskött. Vilthanteringsanläggningarna har höga hanteringskostnader, men ser potential i vildsvinsköttet, främst i form av vidareförädlade produkter. För att kunna höja såväl acceptans som efterfrågan menar många att media har en viktig roll, förutsatt att bevakningen och framställningen sker på rätt sätt.

Kompetensutveckling

”Allt som de kunde förstöra, förstörde de ju”

De kunskaper och erfarenheter som lantbrukarna och jägarna samlat på sig har medfört en mängd förändringar. En jordbruksarrendator berättar att: *”... nu har man ju, efter så lång tid, gjort en anpassning, vi odlar ju mycket mindre vete nu än tidigare”*. Han fortsätter förklara: *”att odla ärtor som vi gjorde i början på 90-talet det är ju otänkbart”*. En av mjölkbönderna för-

klarar också att: *"du kan inte själv längre välja vad du vill göra på en åker"*. Det är viktigt med en tydlig plan över vad som odlas och var för att kunna minimera skadorna. Dagens lantbruk går mot allt större åkermarker som är lättare att sköta och det är inte på dessa de största skadorna sker. Det är främst i skogskanter och liknande som skadorna uppkommer, en jägare förklarar att: *"...har man då små snuttar, då är det bättre att man sår i nånting där som grisarna får vara i. Så att de kan hålla sig där och vara ifred"*. Han menar också att lantbrukarna kan anlägga viltåkrar på de marker som inte brukas aktivt för att få vildsvinen att uppehålla sig där. Den situation som nu råder innebär tyvärr att lantbrukarna måste inse att de inte kan odla som de vill längre.

Vildsvinen dras naturligt till jordbruksmark och orsakar förr eller senare skador. De dras även till tätbebyggda områden för att söka föda. Detta är vanligt förekommande även i andra länder och flera informanter nämner Berlin som exempel. I Södertälje kommun har vildsvinen tidigare ställt till med stora problem inom tätbebyggda områden. I sökandet efter föda berättar kommunens viltvårdare att: *"gräsmattor, golfbanor, ja det var allt som de kunde förstöra, förstörde de ju. De gjorde ju allt för att hitta mat"*. Han fortsatte förklara att: *"det var ju så extremt mycket vildsvin under den tiden. Så de var ju tvungna att söka sig in i samhällena också"*. Idag har de enbart sporadiska besök och han menar att det alltid kommer förekomma, men påpekar att det nödvändigtvis inte innebär problem. Det är således inte deras naturliga beteende som kan antas ha varit problemet, utan just att antalet var för högt och konkurrensen om mat för hög på andra ställen. En av lantbrukarna förklarar också att om vildsvinen blir för många och deras naturliga beteende försvinner, då kan stora problem uppstå.

Södertälje kommun har i sitt arbete använt dels fällor, av typen sinkabirum⁹. De har också lagt ner mycket arbete under nätter och kvällar för att skjuta eller åtminstone störa vildsvin. I fällorna fångades främst skadade individer och kultingar. Det var ett antal suggrupper med kultingar som ställde till stora problem. Han förklarar att de fångade främst kultingar i fällorna och att: *”Då det satt 5-6 kultingar i fällan, då släppte vi ut 2-3st, då visste vi ju att, då har suggan någon kulting kvar och kommer inte att brunsta om och grisa om direkt”*. Det innebar enligt honom att antalet minskades samtidigt som suggorna lärde sig att inte vara där. Han förklarar att det kanske bara var 5-6 suggor, men hade de fått lära sina avkommor att det fanns mat i staden då hade det kunna bli stora problem. På så vis fick de av toppen menar han, men samtidigt sparades någon kulting för att suggan inte skulle gå i brunst igen. Tillåts djuren etablera sig inom tätbebyggt område kan utvecklingen gå fort och problemet däremot bli bestående under lång tid menar han.

Han fortsätter förklara att de löste sina problem snabbt, men är noggrann att poängtera: *”Det fungerade väldigt bra för oss, i kombination med vanlig jakt. Men mycket störning i de tätbebyggda närområdena, det krävs ju också, så att de inte ligger i legor 30 meter från husen”*. Det betyder dock inte att samma metod fungerar överallt, utan han menar att det gäller att prova sig fram till vilken metod som passar bäst utifrån de lokala förutsättningarna.

”Ingen kunskapsbrist längre”

Den generella kunskapsnivån anser många av informanterna fortfarande är låg, även om det på många platser som exempelvis runt Järna byggts upp stora erfarenheter och kunskaper. Kunskaperna finns idag men spridningen

---

⁹ Sinkabirum vildsvinsfälla, är typgodkänd av naturvårdsverket för fångst av vildsvin.

måste bli bättre. Flera av informanterna påpekar dock att det inte bara är kunskapen om vildsvin och dess beteende bland berörda aktörer som måste bli bättre. Allmänhetens kunskaper om jakt och jägarnas roll är också låg. En jägare förklarar att människor ofta är väldigt skeptiska till jakten och ifrågasätter den. Han berättar samtidigt att när de jagar vildsvin eller hjortar som ställer till problem, då blir de istället sedda som hjältar. För att höja kunskapen hos allmänheten menar viltvårdaren att det inte är stora insatser som krävs, det gäller bara att göra kunskapen tillgänglig för människor.

Det är också viktigt att aktörerna själva är mottagliga för kunskap, som exempel att jägarna är villiga att ta emot kunskaper från lantbrukare och vice versa. Öppenheten och förtroendet för varandra behöver stärkas. Vilket är problematiskt om man från båda håll tar försvarsposition och enbart ser till sina egna intressen. Åsikterna angående vilka aktörer som behöver ytterligare kunskaper går isär mellan informanterna. Informanten från trädgårdsskolan och ytterligare några andra menar att det främst är beslutsfattarna som måste lära sig mer. Det är av största vikt anser dem för att beslutsfattarna i slutändan ska kunna fatta välavvägda beslut utifrån hela samhället och situationen som råder. De flesta anser dock att det är jägarna och lantbrukarna som behöver mest kunskaper för att få en fungerande förvaltning.

För att höja kompetensnivån finns flera olika förslag på tillvägagångssätt. Seminarier, föreläsningar, studiecirkelar och gårdsbesök är alla olika upplägg som diskuterats. Informanterna menar att studiecirkelar eller kursers fördelar främst är att kunskapen diskuteras och sedan återkopplas till verkligheten. Seminarier och föreläsningar menar vissa är bra i rent informationssyfte, men det kan vara svårt för alla att få möjlighet till att ställa frågor. Gårdsbesök tror många skulle vara bra för att förtydliga vilken inverkan vildsvinen kan ha, men de flesta har svårt att se det genomföras. Det

viktigaste anser de flesta dock är att ha kunniga och erfarna personer till föreläsningar och studiecirkel. Människor som brinner för det de pratar om och som engagerar likväl som inspirerar.

Att locka folk tror informanterna inte kommer vara några problem i de områden där vildsvinen håller på att etablera sig eller där de inte varit etablerade under någon längre tid. Flera av informanterna tror dock att det skulle vara svårt att locka lantbrukare och jägare i Järna området. Vissa anser att det idag finns så mycket kunskaper att det måste finnas något mer som lockar, exempelvis provsmakning av vildsvinskött eller liknande.

Kunskaperna om vildsvinskött i samhället idag uppfattar informanterna som låg, men intresset ökar menar flera av dem. En av jägarna uppfattar dock att ett krav på kvalitet för många konsumenter idag är att köttet inte är fryst. Det är ett problem för viltköttet menar han eftersom jaktperioden för merparten av det svenska viltet är koncentrerat till hösten. Här ser flera informanter dock fördelar med vildsvinsköttet eftersom leveranserna sker året om och att det även passar utmärkt under sommarens grillsäsong.

Vildsvinsfrågan är idag kanske mer aktuell än någonsin menar vissa av informanterna och merparten tror att det inte är några problem att locka deltagare till olika kompetenshöjande arrangemang.

Sammanfattning

Vildsvin innebär förändringar inom såväl jakt som jordbruk och det är förändringar aktörerna måste acceptera och anpassa sig till. Tillåts vildsvinen bli för många drar de sig ofta mot tätbebyggt område för att finna föda. I Södertälje kommun har mycket störning, jakt och fällor varit ett framgångsrecept för vildsvin inom tätbebyggda områden. Jägare och lantbrukare är de

aktörer som behöver mest kunskap, men även beslutsfattarna anser många av informanterna. Kompetensutvecklingen bör anpassas till de regionala förutsättningarna, viltmatlagning kan vara något extra att locka deltagare med.

4 Avslutande diskussion

Vildsvin utgör ett relativt nytt inslag i den Svenska faunan och särskiljer sig på flera sätt från det traditionella viltet, exempelvis attackerar de istället för att fly då de blir trängda och under gynnsamma förhållanden är föröknings-takten närmast explosionsartad. För många associeras vildsvin främst till problem och ses som ett skadedjur. Bland allmänheten förekommer en viss rädsla för att vistas i naturen efter historier om vildsvin som oprovocerat attackerar människor (jfr Sjölander-Lindqvist 2008). Det här är problematiskt enligt min mening, vildsvinen är här för att stanna och för att de i framtiden ska kunna nyttjas som en resurs, då måste synen på djuren förändras. De symboliska värdena runt vildsvin måste förändras, från att idag associeras med problem och skadedjur, till att istället synliggöra det högklassiga köttet samt mervärdena inom jakten.

För att nå dit tror jag det finns mycket att lära från de områden där vildsvinen varit etablerade under lång tid. Ett sådant område är just Järna i Södertälje kommun, där jag fått uppfattningen att förvaltningen fungerar idag. Det har dock inte alltid varit så och uppfattningarna bland aktörerna skiljer sig fortfarande åt. Vildsvinen är det vilt som ställer till mest problem för lantbrukarna i området, men samtidigt påpekar flera att den växande kronhjortsstammen också åstadkommer allt större skador. De menar därför att

man inte heller får stirra sig för blind på vildsvinen, utan även ta hänsyn till övrigt vilt.

Vildsvinens naturliga beteende medför skador på såväl jordbruksmark som andra privata och offentliga platser. Det finns dock åtgärder för att på olika vis minimera dessa skador. Det pratas mycket om avledande utfodring och elstängsel som effektiva förebyggande åtgärder, men på ett mer övergripande plan är det allra viktigaste för att kontrollera vildsvinen *samverkan*. Aktörer på lokal nivå måste lära sig att samarbeta för att kunna hantera vildsvinsstammen. För att lyckas med det finns dock många hinder som måste överbryggas och samtliga aktörer måste kunna se med öppna ögon på situationen och frångå sina egna intressen. Det krävs bred förståelse för varandra, jägarna måste anpassa viltstammen med hänseende till andra aktörers intressen, samtidigt som lantbrukarna måste acceptera vissa skador på markerna. Genom samverkan kan dock skadorna hållas på en acceptabel nivå samtidigt som jägarna kan få ett bra utbyte av jakten. En god samverkan tror jag också innebär att mycket tid och energi kan ägnas åt viktigare saker för samtliga av de berörda aktörerna.

Tidigare fanns en viss kunskapsbrist angående vildsvin, men jag är beredd att hålla med vissa av informanterna om att det idag till viss del inte är så. Idag är istället problemet att spridningen av tillgänglig kunskap inte är tillräcklig. Misstag som andra gjort återupprepas fortfarande på andra platser när vildsvinen etablerar sig. Informanterna vittnar om vikten att tidigt komma igång med jakten för att inte tillåta stammen att växa till för snabbt. Ofta är det så att vildsvin i ett initialt skede är väldigt spännande och räds- lan för att överbeskatta stammen genom jakt är i början stor. Det leder istäl- let ofta till en explosion av stammen och när det händer uppstår de riktiga problemen. Skadorna kan då bli stora, med höga kostnader för de som

drabbas. Ofta drabbas enbart ett fåtal lantbrukare och mindre lantbrukare verkar drabbas hårdast (jfr Karlsson & Clarin-Wretling).

Vildsvin som art är enligt mig och merparten av informanterna inte problemet, det är antalet. Blir populationerna för stora ökar skadorna och djuren söker sig närmare tätbebyggda områden för att finna föda. Då detta sker krävs också att kunskapen hos ansvariga vid kommunerna är tillräckliga, vilket kanske är extra viktigt inom Stockholms län sett till den höga befolkningstätheten. Tillåts vildsvinen att växa till inom tätbebyggt område och ansvariga vid kommunerna inte besitter tillräckliga kunskaper, då blir det snabbt problem, som kan ta lång tid att lösa. Populationerna måste anpassas efter de naturliga förutsättningarna och en naturlig förutsättning är inte foderplatser där tonvis med foder dumpas ut, därför efterfrågar jag mer sunt förnuft i utfodringen i framtiden.

Jakt är uteslutande den viktigaste metoden för att kontrollera vildsvinen och för jägarna är vildsvinen ett fantastiskt vilt. Fantastiskt men samtidigt anorlunda, ett vilt som istället för att fly i trängda situationer attackerar. Detta faktum ställer högre krav på såväl jägare som hundar för bibehållen säkerhet och upprätthållen etik inom jakten. Högt hållen etik inom jakten menar jag aldrig varit viktigare än idag, då jakten är mer granskad än någonsin. Fällor har länge diskuterats som en lösning på vildsvinsproblemen, där stora fällor kan möjliggöra att fånga in stora grupper djur. Det är effektivt visar exempel från andra länder, men i det samhälle vi lever i idag vore det att gå emot de etiska riktlinjer vi arbetat länge för att bygga upp och utgör därför inget alternativ. De få fällor som idag är godkända verkar fylla sin uppgift främst i områden där annan jakt inte kan bedrivas.

Vildsvinsjakt är annorlunda jämfört med traditionell jakt, men vildsvin som art har också förmågan att förändra den traditionella jakten, vilket jag tror är viktigt att ha i åtanke i ett tidigt skede. Den kräver mycket arbete, med sena nätter i åtelkojor och spannmålsfält. I utbyte erbjuds dock adrenalinfylld, spännande och fartfylld jakt under hela året samt ett högklassigt kött. Ett kött som för många tyvärr är obekant och ofta rubriceras på oförtjänta vis i media, där det ofta nämns i sammanhang om vildsvin som skadedjur och liknande negativa meningar. *Media* har en viktig roll för att synen på såväl vildsvin som vildsvinskött ska förbättras och det har blivit bättre, men kan fortfarande förbättras ytterligare. Vildsvinsköttets största problem i dagsläget är dock den dåliga spridningen, merparten stannar som Jordbruksverket (2013) beskriver det, i jägarnas frysbox. Trikintester, höga hanteringskostnader, lågt pris och lagstiftning som enbart tillåter försäljning till vilthanteringsanläggningar medför att jägarna behåller eller ger bort merparten av köttet. Höga hanteringskostnader resulterar i låga inköspriser vilket sällan gör det lönsamt för enskilda jägare att sälja vildsvin vidare. Det ska också nämnas här att merparten av de vildsvin som skjuts är unga djur med slaktvikter upp till ca 30kg. Ofta måste också mycket kött putsas bort, vilket resulterar i att utbytet i slutändan inte blir stort.

I grund och botten är det trikinförekomsten som ställer till det och den kan inte bortses från. För att få ut mer kött på marknaden måste förändringar till, antingen måste en lagändring till som förenklar och möjliggör försäljning direkt från jägare. Det andra alternativet som jag ser det är att få upp priserna hos vilthanteringsanläggningarna för att göra det lönsamt att lämna in vildsvin. Det här är en delikat fråga, som också måste ta hänsyn till att alltför generösa förändringar kan bidra till ökad utfodring, större stammar och högre avskjutning där fler försöker tjäna pengar på köttet. Såvida inte en lag om reglering av utfodringen också sker finns denna risk. Jag har

dock svårt att föreställa mig att en sådan lagändring skulle ske eftersom jägarna i alla tider har utfodrat viltet. Från beslutsfattarnas sida är det enligt mig också viktigt att inte stöta sig med jägarna, för om jägarkårens insatser i förvaltningen skulle minska då exploderar stammen, vilket kan få stora problem som följd.

En förändring är hur som helst nödvändig, för i tider som dessa då traditionell djurhållning aldrig varit mer ifrågasatt och miljöfrågor aldrig fått större utrymme vore det olyckligt att inte ta tillvara viltköttets potential och nyttja det som den resurs det är.

Kunskapsspridningen måste bli bättre, men jag tror också att på samma vis som förvaltningen ska anpassas till naturliga förutsättningar måste också kunskapen anpassas till det berörda området och dess aktörer. För att locka människor är det viktigt att nivån varken är för hög eller för låg utifrån deltagarnas kunskapsnivåer. En *lokal kunskapsanpassning* ser jag som en förutsättning för bästa resultat av kompetensutvecklande arrangemang. Hur länge vildsvin har varit etablerade i området, fördelning mellan jägare och lantbrukare, intensitet i såväl jordbruk som jakt är alla intressanta faktorer inför kompetensutvecklande arrangemang. Dessa faktorer är också intressanta att ha i åtanke angående vilken sorts arrangemang som bör anordnas. På platser där vildsvinen håller på att etablera sig kanske introduktionsföreläsningar är att föredra i första läget. På platser där vildsvinen varit etablerade ett tag, men förvaltningen fortfarande är problematisk kanske kurser eller studiecirkel är bättre, då aktörerna kan träffas och diskutera saker tillsammans. På platser som i Järna där stora kunskaper finns tror jag att seminarier kan vara bra, där utrymme för diskussion kan ges. Deltagande av myndighetspersoner anser jag också vara viktigt, dels för att bygga förtroende för varandra, men även för att dela kunskaper och erfarenheter.

Kompetenta föreläsare och kursledare är även en viktig del för att lyckas med kompetenshöjande arrangemang. Jägare och lantbrukare är i första hand de aktörer som behöver kunskap och de kan vara svårflörtade, samtidigt som diskussioner och motsättningar bland deltagarna lätt kan uppstå. Markägarna är i min mening också en grupp som kan ha nytta av bättre kunskaper, främst tänker jag på de markägare som arrenderar ut såväl jakt som jordbruksmark. Tecknar de avtal utan krav på jakten kan det leda till höga skadenivåer och i värsta fall uppsagda jordbruksarrenden. I övrigt anser jag tillsammans med flera av informanterna att kunskapen om jakt, viltvård och viltkött behöver bli bättre i hela samhället. Många tror idag att jägarna enbart skjuter djur för nöjes skull, utan vetskap om jägarorganisationer och jägares insatser inom viltvård och inte minst vid trafikolyckor med vilt inblandat. Med större kunskaper och bättre hantering kan förhoppningsvis bilden av vildsvin som ett skadedjur förändras.

Slutord

Syftet med den här studien var att ta fram ett material för vidare kompetensutveckling. Sammanfattningsvis har jag, utifrån min intervjuundersökning, kommit fram till fyra faktorer som jag anser viktiga för en mer hållbar hantering och bättre syn på vildsvin. *Kunskapsspridningen* måste bli bättre och samtidigt är det av stor vikt att *anpassa kunskapen* till den plats och område där man befinner sig. I kunskapen finns ökad förståelse och tillit gentemot övriga aktörer inräknat. Med ökad kunskap och förståelse blir nästa steg en förvaltning som kännetecknas av hög *samverkan* samtidigt som *media* för fram och belyser viltet samt jakten i mer positiva ordalag. Tillsammans med naturvetenskapliga kunskaper om vildsvin kan dessa faktorer, som belyser vildsvinsjakten ur ett mer samhällsvetenskapligt perspektiv, bidra till ett bättre nyttjande av vildsvinen som en resurs.

5 Källor och litteratur

Bergström, Roger & Danell, Kjell (red.). 2010. *Vilt, människa, samhälle*. Stockholm: Liber AB

Ekman, Ann-Kristin 1983. ”Det är för jaktens skulle vi jagar och inte för köttets”. I *Svenska livsstilar: om naturen som resurs och symbol*. Anders Hjort (red). Stockholm: Liber AB

Karlsson, Joel & Wretling-Clarín, Anna 2010. *Vildsvin: hur stora kostnader orsakar vildsvin inom jordbruket?* Jordbruksverket, Rapport 2010:26

Karlsson, Joel & Wretling-Clarín, Anna 2013. *Från skog till krog: vilka hinder motverkar mer vildsvinskött på marknaden*. Jordbruksverket, Rapport 2013:28

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend 2009. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB

Lantbrukarnas Riksförbund, Rikspolisstyrelsen m.fl. 2009. *Vildsvinsförvaltning i Samverkan*

Lantbrukarnas Riksförbund 2013. *LRFs Vildsvinspolicy*

Livsmedelsverket 2007. *Jägarens direkta leveranser av små mängder vilt och kött av vilt.*

Länsstyrelsen Stockholms län 2011. *Förvaltningsplan för vildsvin i Stockholms län.*

Månsson, Johan, Levin, Maria, Larsson, Ingemar & Ängsteg, Inga (2010). *Besiktning av skador på gröda orsakade av vildsvin.* Viltskadecenter

Månsson, Marielle 2013. *Tidningen Dagens Nyheters uppfattning om vildsvinen (Sus scrofa).* Umeå: SLU

Naturvårdsverket 2010. *Nationell förvaltningsplan för vildsvin (sus scrofa).*

Schön, Thomas 2013. *Kostnad av att ha vildsvin: Skada på jordbruk i Syd-Sydöstsverige.* Umeå: SLU

Sjölander-Lindqvist, Annelie 2008. "Local identity, Science and Politics indivisible: The Swedish Wolf Controversy Deconstructed". *Journal of environmental policy & planning.* Vol 10, No1, March 2008.

Teorell, Jan & Svensson, Torsten 2007. *Att fråga och att svara: samhällsvetenskaplig metod*, 1. Uppl., Stockholm: Liber AB

Internet

Naturvårdsverket. Planera viltförvaltning. [Online] (2013-12-20). Tillgänglig: <http://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Viltforvaltning/Planera-viltforvaltning> (2013-12-22)

Smittskyddsinstitutet. *Inhemsk smitta av trikiner*. [Online] (2013-10-17).
Tillgänglig: <http://www.smittskyddsinstitutet.se/nyhetsarkiv/2013/inhemsk-smitta-av-trikiner/> (2013-12-16)

Svenska Jägareförbundet (1), Jakt och Förvaltning. [Online] . Tillgänglig:
<http://jagareforbundet.se/vilt/viltvetande/artpresentation/daggdjur/vildsvin/vildsvin-forvaltning-och-jakt/>
(2013-12-03)

Svenska Jägareförbundet (2), Om allmänna uppdraget. [Online] . Tillgänglig:
<http://jagareforbundet.se/allmanna-uppdraget/Om-allmanna-uppdraget/>
(2013-12-03)

Statens Offentliga Utredningar. Jaktlagsutredningen [Online] (2013-03-25)
Tillgänglig: <http://www.sou.gov.se/sb/d/17379/a/213215> (2013-12-16)

Viltolycka, nyheter. [Online] (2013-05-24). Tillgänglig:
<http://www.viltolycka.se/nyheter/visa-nyhet/2013/5/24/trafikeftersoken-foljdes-upp-pa-nvr-s-arliga-seminarium/> (2013-12-03)

Viltolycka, statistik. [Online]. Tillgänglig:
<http://www.viltolycka.se/statistik/viltolyckor-for-respektive-viltslag/> (2013-12-01)

Lagar

Jaktförordning, SFS 1987:905. Tillgänglig:
<http://www.riksdagen.se/sv/Dokument->

Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Jaktforordning-1987905_sfs-1987-905/ (2013-12-16)

Jägarnas riksförbund, *Vildsvinsinformation: ett återetablerat högvilt*. [Online] Tillgänglig:

http://www.jagarnasriksforbund.se/bdh_filearea/Jakt/VILDSVINSFOLDER.pdf (2013-12-16)

Bilaga 1 - Intervjuer

- Lantbrukare 1: mjölkbonde med ett 70-tal kor, ca 300 hektar brukad mark och ett visst intresse för jakt.
- Lantbrukare 2: mjölkbonde med ca 60 kor, 100 ha brukad mark med minimalt intresse för jakt. Jagar för att skydda sig.
- Lantbrukare 3: växtodlare med ca 100 ha brukad mark, erfarenhet av problematiska arrenden och ej jägare. Tidigare aktiv i LRF.
- Lantbrukare 4: Jordbruksarrendator med ca 100 ha brukad mark. Stort jaktintresse. Intervjuades samtidigt som lantbrukare 2.
- Jägare 1: Stor markägare och lantbrukare, som dock identifierar sig som jägare. Stor erfarenhet av att anordna vildsvinsjakt.
- Jägare 2: Inga andra särintressen förutom jakten, flitig och erfaren jägare.
- Viltvårdare: kommunal viltvårdare, med stort intresse och erfarenhet vildsvinsjakt och hantering av vildsvin i tätbebyggt område.
- Trädgårdsskola: lokal trädgårdsskola, med ca 50 ha mark.
- Vilthanteringsanläggning 1: belägen i Järna, med egen butik.
- Vilthanteringsanläggning 2: knuten till Svenska Jägareförbundet, leverans till egen restaurang och även egen butik.
- Vilthanteringsanläggning 3: belägen i närheten av Nyköping, egen gårdsbutik.